

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ & ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΧΑΝΙΩΝ "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

ΧΡΟΝΟΣ 2ος ΦΥΛΛΟ 5ο ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1997 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΗ 1 ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι το' "Ελευθερόπολης"

ΧΑΡΙΝΩ ΤΖΙ ΤΣ' ΑΡΜΕΝΙΑΝΟΥΣ ΟΝΤΕ
ΜΟΝΟΜΕΡΙΑΖΟΥΝ
ΣΑΝ ΑΝΘΙΣΜΕΝΗ ΛΕΜΟΝΙΑ ΤΟ ΜΑΗ ΜΗΝΑ
ΜΟΙΑΖΟΥΝ

Τούτη τη μαντινάδα, αναγνώστη μου μεροντικέ, την είτε μια παλαική και αγία αρμενιανή γυναίκα, από σπέρας του πανηγυριού του Προφήτη - λια, πρι του πολέμου, ως είδε μονιασμένο το χωριό, συναγμένο συγκούρημονλο στην Πλατέα κι ως του Φρατζέσκο και τη σπετσαρία του Γιατρού, να κουβεδιάζει, να γλεντά και να χαροκοπά, χωρίς βέβαια τα κοψιδία, τα κρέατα, τσι μπίρες και τ' αγριόφωνα του δαίμονα, που σου γανώνουνε την κεφαλή και σου ουριάζουνε το νου.

Μα με τα λίγα σκέτα κεράσματα, το λαούτο και τη φωνή του Μπαξεβάνη, και του Κουτσουρέλη τη λύρα. Μαζί με την αγάπη και την περίχαρη καρδιά του πανηγυριώτη, απου την ένιωθες να ξεπεταρίζεις ως η ψυχάρα του μεταξαριού σαν ξεπορτά από τη φυλακή του κουκουλιού ...

Ήρχονταν ετότες στο πανηγύρι κι η αμπλά η Εμινέ η αράπισσα, με τον νταβά, το παστέλι, το τριανταφυλλί πετειναράκι το γλυφιτζούρι και τ' αστραγάλι που μοσκοβόλα, φρεσκοψημένο ως τ' χε στου Ρήγα του Γιώργη το φούρνο.

Οι παλιότεροι στα χρόνια θαν τη θυμάστε την Εμινέ, να στρατοπεδεύει από νωρίς την παραμονή στου Ρήγα, που τον απόβγανε στου Τσακιρακιού να παιζει σκαμπίλι με το Μανρογένη. Οι βέβαια γιατί φοβούντανε να μην τηνέ φιλήσει, ως έλεγαν "τ' αλάνια" του τσαρσιού, για να δοκιμάσει, λέγαν, ο Γιώργης κι αράπικο φιλή, που 'χει άλλη γλάνκα! Μα για να μη τση κλέψει τ' Εμινές τα μουσικά τση τέχνης τ' αστραγαλιού. Απου σου μεταμόρφωσανε την πέτρα το κακόβραστο ροβίθι των Καμινιώ και τ' Ασπρουγα, σ' αφράτο βολαράκι, που 'λειωνε ως το 'βανες στο στόμα, ανοίγοντάς σου την όρεξη για την πρώτη τοικουδιά - αρχή του πανηγυριού, βαράτε τα λαλούμενα, το μαντολίνο σου Σκαντάλη, το βιολί Σαλαμπαροτόκο:

**Άχι και να γαέρνате τα περασμένα πίσω,
γή και να γάερα κι εγώ να πα να κυνηγήσω.
Όι τ' ασκροδαλους, όπου τα ξόδιασα τα μπαρουτάσκα-
γά μου,
κι εδά θωρώ τσι πέρδικες και καίγετ' η καρδιά μου,
ως τραγουδιέ ο Στρατής.**

Η μαντινάδα τση παλιάς Αρμενιανής ταιριάζει και σ' εμένα την Ελευθερόπολη, που από τα πρώτα μου στρατουλίσματα, οπέρυσις τέθειον καιρό μ'ούλη μου την ακατεχούση στο γραψίμο, το τέκιασμα, το τύπωμα και το πέταμα, όπου δοκίμαζα τα φτερά μου, σιγά, δειλά και ταπεινά, σαν το ξεπεταράκι το πουλί. Μα, έλα σου δια που τα κατάφερα κι "εβγήκα" κι "εγκυκλοφόρησα", κι επέταξα κι έφταξα ως εσένα, αναγνώστη μου. Κι έδωκ' ο Θεός και χρόνιασα μ' ετούτο μου το φύλλο, που βαστάς στα χέρια σου και το διαβάζεις. Τούτη τη δύναμη, τη ζωή και την ποινή, το χωριό μου, εσύ αναγνώστη, Αρμενιανέ, ξενομερίτη και τση ξενιθειάς μου την εδώκετε. Κι εσείς μ' αναθρέψετε, μ' εντατέψετε, με θρέψετε και μ' εκαναξέψετε, με ντύσετε και με στολίσετε σαν την κούκλα, ως με λένε, μ' άσπρα κεντημένα "φύλλα" τα φουστάνια μου, με μπροσποδιές και ζωγραφιές και φιλόγκους στα μαλλιά, με

☞ συνέχεια στη σελίδα 3

Πρόταση για 23 Δήμους στο Νομό Χανίων

Η ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Πρόταση για 23 Δήμους στο Νομό Χανίων, έγινε από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων και από την Επιτροπή Στήριξης του σχεδίου "Ιωάννης Καποδίστριας" που αφορά την αναγκαστική συνένωση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με την πρόταση στην περιοχή μας δημιουργείται Δήμος με έδρα τις Καλύβες και με το όνομα "Ραμνούντα", περιλαμβάνει τις κοινότητες Αρμένων, Καλυβών, Καρών, Μαχαιρών, Νιού Χωριού, Ραμνής, και Στύλου με πληθυσμό 3.253 κατοίκους.

Το ανανεωμένο κτίριο του Αστυνομικού Σταθμού Αρμένων, μια υπηρεσία που καλύπτει όλα τα χωριά του νεοσύστατου Δήμου

Σε λαϊκή Συνέλευση που έγινε στην πλατεία του χωριού μας, στις 31 Μαΐου 1997 με θέμα τη συνένωση σε δήμο των γύρω κοινοτήτων αποφασίστηκε:

Επειδή οι Αρμένιοι συμπληρώνουν τις προϋποθέσεις που θέτει το σχέδιο, δηλαδή βρίσκεται σε κεντρικότερο σημείο από ότι οι Καλύβες, με αποτέλεσμα την καλύτερη εξυπηρέτηση των δημοτών, υπάρχει ήδη ο Αστυνομικός Σταθμός που εξυπηρετεί την ίδια περιοχή, προτείνεται ως έδρα οι Αρμένιοι, και σαν χώρος του Δημαρχείου, το Σχολείο το οποίο ως σημειωθεί είναι πολύ κοντά και στο Νιο Χωριό και είναι στο μέσο περίπου του νέου Δήμου.

Ότι η Συνέλευση διαφωνεί με την ονομασία "Ραμνούντα" επειδή δεν θυμίζει τίποτα από την περιοχή, περισσότερο θυμίζει τον ομώνυμο δήμο της Αττικής (300 π.Χ.) και αντί αυτού προτείνεται το όνομα να είναι σχετικό με το χωριό μας. Για ιστορικούς λόγους, (υπάρχει από τον 8ο μ.Χ. αιώνα), ήταν δήμος και στις αρχές του 1900 με τα ίδια περίπου με τα σημερινά χωριά προτείνεται το όνομα Αρμένιοι. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό ακούστηκε ανάμεσα σε άλλες ιδέες και το όνομα "ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ".

Στην υπόλοιπη επαρχία Αποκορώνου θα δημιουργηθούν: Δήμος Αμφιμάλλων με έδρα τη Γεωργούπολη και πληθυσμό 2.522, Δήμος Βάμου με έδρα το Βάμο και πληθυσμό 2.536, Δήμος Κρουνερίδας με έδρα τις Βρύσες και πληθυσμό 3.270.

ΑΝΕΣΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

**Κοιμού εν Παραδείσω,
ατρόμητη καρδιά,
το αίμα σου επλήρωθη
με την Ελευθερία**

Το επίγραμμα αυτό είναι χαραγμένο σε βράχο του Ακρωτηρίου, όπου έπεσε πολεμώντας ηρωικά ο Ανέστης Αναστασιάδης, στις 22 Μαρτίου 1879.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ συμμετέχοντας στις εκδηλώσεις της Επανάστασης του 1897

(που θα πραγματοποιηθούν στους Αρμένους στις 10 Αυγούστου 1997, αναλυτικό πρόγραμμα στη σελίδα 7), όπου οι Αρμένιοι έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο και εθυσίασαν ένα λαμπρό παλικάρι, υψηλού ήθους και δυνατού μυαλού, τον **Ανέστη Αναστασιάδη**, αφιερώνει ειδικό ένθετο με κείμενα εκείνων των ημερών, για τους Αρμένους και τους Αρμενιανούς, στους Αρμένους τα πλείστα γραμμένα, σελίδες 5, 6, 7.

κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η **Αναστασία Ελπίδα** σύζυγος του **Μανώλη Σκανδάλη** γέννησε αγοράκι στις 22 Φλεβάρη 1997

ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ

Η **Παρασκευή Κυριάκου Κολώνη** ετών 86, μητέρα της Δέσποινας, Δήμητρας, Ειρήνης, και Κατίνας κηδεύτηκε στους Αρμένους, στις 9 Απριλίου 1997

Ο **Πατηνωτάκης Ιωάννης** σύζυγος της Σοφίας, και πατέρας της Μαρίας και της Διαμάντας κηδεύτηκε στους Αρμένους στις 1 Ιουλίου.

ΓΑΜΟΙ

Ο **Γεώργιος Ιωάννου Σκανδάλης** παντρεύτηκε την **Ιουλία Παπαδάκη** από τους Άγους Πάντες, στις 17 Μαΐου 1997.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Το κορίτσι του **Γιώργου Τερεζάκη** και της **Αικατερίνης Τζομπανάκη** και ονομάστηκε **Μαρία Αικατερίνη**. Νονά η Πελαγία Τζομπανάκη.

Το κορίτσι του **Κωνσταντίνου Κουτσουπάκη** και της **Μαριλένας Νικολάου** και ονομάστηκε **Ευαγγελία**. Νονός ο Μιχάλης Λιουδάκης

Το κορίτσι του **Γεωργίου Αβερράκη** και ονομάστηκε **Ευαγγελία**. Νονά η Ευαγγελία Ιγγλεζάκη.

Στη Θεσσαλονίκη το αγοράκι του **Δημητρίου Φρεσκάκη** και της **Αργυρώς Μαν. Φρεσκάκη** και ονομάστηκε **Χαράλαμπος**.

Στην Αθήνα το αγοράκι του **Ντίνου Μαραγκουδάκη** και της **Μαρίας Ζαφειροπούλου** και ονομάστηκε **Βασίλης**. Νονά η Δήμητρα Παράσχου.

ΣΕ ΜΙΑ ΩΡΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΥ

Δεν είναι πολλά χρόνια που ο μακαρίτης ο Βασίλης ο Νίκας - που η καταγωγή του ήταν από το Γαβαλοχώρι - είχε ανοίξει, στη μεσοχωριά με πολλή επιτυχία μια ταβέρνα - εστιατόριο-καφενείο, και σε ξεχωριστή κάμερα και κουρείο. Το μαγαζί το βάφτισε η **"Στάση του Νίκα"**. Από την Άνοιξη μέχρι το Φθινόπωρο και ειδικά τους δυο τρεις καλοκαιρινούς μήνες οι πελάτες του μαγαζιού ήταν πάρα πολλοί, γιατί η φήμη του ήταν μεγάλη και έφτανε και έξω από τη Κρήτη. Τους χειμερινούς όμως μήνες, η κίνηση αυτή σταματούσε. Επένδυση και διακόσμηση στους εσωτερικούς τοίχους οι θήκες από τους δίσκους των τραγουδιών. Μια ξυλόσομπα στη μέση και το "Τζουκ - Μποξ" αρκετά χαμηλά σε σχέση με το καλοκαίρι, γείτονες οι περισσότεροι οι παρέα, μακαρίτες οι ποιο πολλοί σήμερα, ήταν η εικόνα του μαγαζιού.

Ένα τέτοιο χειμωνιάτικο βράδυ, η συζήτηση ποιο πολύ φιλοσοφική - δηλαδή περί ανέμων και υδάτων - να περάσει η ώρα να πάνε να θέσουνε. Θέμα της βραδιάς ήταν η απόσταση από τα Αρμένους ως τσι Γρας το σωρό. Για όσους δεν ξέρουν, τσι Γρας ο σωρός είναι η ψηλότερη κορφή στα Λευκά Όρη, 2.452 μέτρα.

*Σε δύο κολώνες στέκεσαι λεβεντογέννα Κρήτη
η μια τα Όρη τω Σφακιώ κι άλλη Ψηλορείτης.*

Εκτός από τους γείτονες και του **μπάρμπα Αντώνη** στη συντροφιά κι ένας Σφακιανός, απόμαχος τσι βοσκικής, μπήκε στη κουβέντα επειδή γνώριζε καλλίτερα και τσι Μαδάρες αλλά και υπολόγιζε και καλλίτερα την απόσταση Αρμένιο - Λευκά Όρη, πάντα με τα πόδια βέβαια.

- **Εγώ, σε μια ώρα πάω με τα πόδια στσι Γρας το σωρό**, έλεγε ο **μπάρμπα Αντώνης**.

Τ' ακούει ο Σφακιανός κι ανάφτει:

- **Για όνομα του Θεού σύντεκνε, απού θέλεις για να πάεις εκειά πάνω δεκαπέντε και είκοσι ώρες, και δεν μπορείς να πορπατείς γρήγορα γιατί είναι κακός ο δρόμος**, για τούτο για τ' άλλο κι ήντε τούτανα που λείεις γέρος άνθρωπος.

Αλλά ο Αντώνης που να κάνει πίσω. Εγωιστής κι ο Σφακιανός δεν άργησε να τονε προκαλέσει να βάλουνε στοίχημα, και του λέει :

- **Θα βάλουμε σύντεκνε Αντώνη τα ρολόγια μας κάτω, κι ανέ πάεις εσύ σε μια ώρα στσι Γρας το σωρό θα σου δώσω ούλο μου το κουράδι***. Κι ο **μπάρμπα Αντώνης**:

- **Ηντα δεν πάω εγώ κουμπάρο με το ρολόι**. Με το νου μου πάω.

*Κουράδι οθέ τα μέρη μας, λένε το κοπάδι των προβάτων. (Μη παρεξηγηθούμε κιόλας).

Τερεζογιάννης, ο γιος του Χρήστο ο μεγάλος

Η ροδαρά μας

(Αρμενιανή μου Ροδαρά κι είντα ν' οι μυρωδιές σου,

τα ρόδα οι ψαρογάλοι σου, μα κι οι κιτρότοιτες Μαντινάδες σου!)

Άχι και να πορπάτουνα πιτάρια σαν τον κάτη, και να 'ρχομνε να σ' έβρισκα τη νύχτα στο κρεβάτι. Άχι στον άσπρο στον λαϊμό πως καν' αντιλαμφίδες και μεροξήμερώνομαι απάνω στο' αστιβίδες. Που θα θερίζουνε ταχιά τα δυο σου μαύρα μάθια να 'ρθω να δένω τσ' αγαλιές, να κάνουμε δεμάθια. Ήθελα να σε φίλουνα στα δέντρη οντέν αθούνε και μέσ' στα παρακλώναρα πουλιά να λελαϊδούνε. Τραγουδία και να τραγουδιά, να πηαίνουμ' ίσια κι ίσια, σαν τζι σγουρούς βασιλικούς και σαν τα κυπαρίσσια.

Αίνιγμα

Ποιο είν' εκείνο το πουλί που το κρατώ στο χέρι, που μαζεμένο στη γωνιά μένει το καλοκαίρι, κι άμα χαλάσει ο καιρός και η βροχή αρχίζει ανοίγει τα φτερούγια του και πάει να σεργιανίσει; (Η ομπρέλα. Του Βασ. Μελά, 1870)

Γνωμικά και παροιμίες

✂ Γάδαρος ειν' ο γάδαρος ανέ φορεί και σέλα. Άδουλος δουλιά δεν έχει, το βραζί ντου λει και δένει. Και ο σεβντάς θέλει καρδιές, μα ναν από μαντέμι γιατί δεν υποφέρουνται οι πόνοι οι παντέρμοι.

Καθαρογλωσσίδι

✂ Στρογγυλομηλοπόρσωπη, νερατζομαγουλάτη, κανελλοκαρνοζυμωτή, μοσκοροδοζλωνάτη.

Μια λέξη πες μου

(Μια λέξη πες μ' αρμενιανή, και πάρε μου το νου μου κι άμε σεργιανίξέ ντονε στσι ρούγες του χωριού μου)

Χαιράμενος (=χαρούμενος)

"Και του καιρού (το ερχόμενο έτος) **χαιράμενοι** και καλοκαρδισμένοι (ήτοι πάντοτε εύθυμοι)"

(Κ. Κριτοβουλίδης, "Λέξεις, φράσεις, παροιμίες, τραγούδια και ήθη Κρητών", 1864).

"Να χαιρούνται οι **χαιράμενοι** τ' αφήνω σαν τυχαίνει με τσ' αγαπητικές τωνα μαζί συντροφιασμένοι"

(Γ. Χορτάσης, "Πανώρια", 1590).

"Γιατί όταν εγεννήθηκες ήρθε σ' εμέν' η Μοίρα γελώντας και **χαιράμενη** κι εκτύπησε τη θύρα".

(Μαρίνος Φαλιέρος, "Ερωτικά Ονειρα", 1420).

"Τη ζήση μου **χαιράμενη** τέτοιας λογής τελειώνω

κι εις ό,τι κι α μ' ευρήκασι, γελώ και καμαρώνω"

(Β. Κορνάρος, "Ερωτόκριτος", 1650).

Τα πούλουδα τση Ροδαράς τα κορφολογά από τσι μπαξέδες
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση της Κοινότητας των Αρμένων
και του συλλόγου Αρμενιανών Χανίων "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Υπεύθυνος Έκδοσης
Γιάννης Σ. Τσακίρακις
Σουλίου 124
173.42 Αγ. Δημήτριος
Τηλ. & Fax: 9916613
Email: jtsk@hol.gr

Συντακτική Επιτροπή
Μαντωνάκης Νίκος
Μπουρνάζος Χαραλάμπος
Στυλιανομανωλάκης Γιάννης
Τσακίρακις Γιάννης
Τσιτσιρίδου Ελένη

ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΑ

Καλούνται ιατροσόφια και δημόδεις χειρόγραφα ελληνικά ιατρικά συλλογαί που διεσώθηκαν από των Βυζαντινών χρόνων ασχολούμενοι περί την θεραπείαν διαφόρων νόσων. Πολλά αναφέρονται ως απανθίσματα συγγραμμάτων αρχαίων ιατρών. Τα γλωσσικά ιδιώματα διαφέρουν αναλόγως της εποχής όπου εγράφησαν. Ανά χείρας έχω ιδιόχειριον τετράδιο 262 σελίδων ιατροσοφίας του αιμινήστου πατέρα μου Μανουσού Τζιγκουνάκη, διδασκάλου. Σε κανένα σημείο δεν αναφέρονται πηγαί. Όταν φθάνω στη σελ. 239, μέσα σε ορθογώνιο πλαίσιο γράφει: "Είς τα 1856 Σεπτεμβρίου 30 ημέρα Κυριακή, η ώρα τρεις τα ξημερώματα είχαμε ένα μεγάλο σεισμό όπου χάλασε το Κάστρο (Ηράκλειο) και τα περιχώρα.

Και τώρα επί του προκειμένου. Ακούσατε Ελευθεροπολίτες Καλύτερα έτσι να σας ονομάζουν παρά Αρμενίους, γιατί όπως μαθαίνω η ιδιαίτερα πατριδα σας η Αρμενία σπαράσσεται από εμφύλιο. Εγώ άλλωστε είχα αμάξι με μεγέρι και να που κατά-

ντησα με τον εμφύλιο. Να περιφέρομαι από χωριό σε χωριό με το δισάκι και να πουλώ τα ιατροσόφια μου.

Πάρτε λοιπόν χαρτί και καλαμάρι και γράψτε αυτό που θα σας πω και πολλά θέλετε ωφεληθείτε στο μέλλον. Εμένα θα με βλέπετε κάθε τρεις μήνες.

"Περί των ούρων του ασθενούς:

Τα ούρα του ασθενούς βάλλετε εις ποτηριών όλη την νύχτα και εάν το πρωί είναι καθαρά σημείον ότι γρήγορα θα γίνει καλά. Εάν τα ούρα είναι θολά μακρονοσίαν έχει ο ασθενής και δεν θα αποθάνει. Εάν είναι πυρά άνωθεν έχει ως νεφελή υμενώδες και καλύπτει πάσαν την επιφανειαν θανάτου δηλός. Εάν έχει κάτωθεν υπόστασιν και νεφέλη επάνω, μικράν αρρώστια σημαίνει. Εάν δε έχει άσπρον, μετά υποστάσεως μεμιγμένον αίμα, θανάτου δηλός. Εάν είναι ρούσιον μεμιγμένον ως τρυγίαν, σημαίνει καλά. Ούρον λευκόν και έχων υπόστασιν, υποψίαν σημαίνει και δυσουρία. Ούρον εν πυρί τη μέλανι υπαρκτόν

σημαίνει όγκον των σπλάχνων. Ούρον μετά αίματος δηλεί όγκον εις τους νεφρούς. Εάν ουρεί αίμα άνευ ασθενείας επλήγει εν τοις νεφροίς.

Εάν φωνή εν τοις ούροις κάτω ως άμμος, δηλεί νόσος εις τους νεφρούς.

Ούρων συχνώς τη νύχτα δηλεί ότι η κοιλία αυτού ότι κινείται και αν φανεί καθαρόν το ούρο δηλεί ότι ιδρώσε και από πολλού οίνου αλλάσει το ούρο και πολλάκις και τα βρώματα αλλάσει το ούρο.

Και λοιπόν πρέπει να καθαρίζεις το σώμα όταν πλεονάζει το αίμα διότι τότε επί βλάβην φέρον το σώματι.

Εάν το ούρο των ασθενών είναι κόκκινο και θολό δηλεί ότι αφ' αίματος είναι. Εάν δε είναι κόκκινο λεπτό ή ως έκσιπλβον ήξευρε ότι ή θα είναι χολή. Εάν δε κτρινίζει είναι ίσως προς υγιείαν. Εάν είναι κάτωχρον, φόβον ουκ έχει αλλά χάριτι θεία υγιαίνει. Στο επόμενο ερμηγία περί πά- ντα πόνον.

Δημήτρης Τζιγκουνάκης
Επίτιμος Γυμνασιάρχης

Συνέχεια από την πρώτη σελίδα

την Κρήτη για κορώνα στο κεφάλι και τη ροδαρά στην αμασκάλη!

Κι αν έχω πράμα να το παινευτώ, είν' ετούτο τ' αγκάλιασμα, η αγάπη, η ευλογία κι η ευχή ακριβών κι αγαπημένων μου ανθρώπων, οπού μου γράφουν σε χαρτί, μου τα μηνούνε γή μου τα μιλούνε ξεστομάτου. Κι ετούτοσες ο ρεφενές κι η συγγραφική συνεισφορά, καθώς εστρατευτήκανε με τα συγγραφικά τους όπλα "ανά χείρας", να γράφουνε για όνομής μου, να ψάχνουνε για να βρουνε και να ψάχνονται να θυμηθούνε αθιβολές, νάκλια, χωρατά, ιστορίες και δόξες Αρμενιανές και των Αρμενιανών ανθρώπων. Που, μερακλήδες, σεβταλήδες, χουβαρντάδες κι αρχοντά- θρωποι στην ψυχή ως ήτανε, γνωρίζανε να ζούνε, να πολεμούνε, ν' αγα- πούνε και να γλεντούνε. (Ο χωριανός μου ο Κριτοβουλίδης τ' ανιστορά αυτά, τη ζωής και του πολέμου τα έργα τους και τα γλέντια τους). Δου- λευτάδες καλοί, περβολάρηδες, σκαφιάδες και ζευγάδες πρώτης σκαλι- τιάς, δουλεύανε την ευλογημένη αρμενιανή γη, κι εβγάνανε κι απολαμ- βάνανε τα ελέη του Θεού. Κι οι νοικοκυρές ντως γνωρίζανε και διδάξα- νε και τσι σημερινές, συνταγές μερακλήδικες, που τσι διαβάζεις εις τα φύλλα μου, για μαγεργιές και λιχουδιες, για κουλούρια, καλιτσούνια, κουτσούνες, χυλόπιτες. Ε, ναι, τρώγαμε και χυλόπιτες οι Αρμενιανοί, καθώς κι οι αποδέλοιποι μονοστίβανοι τ' Αποκόρωνα.

Μέρες όμως οπού 'ναι τ' Αηγιαννιού, μεγάλη χάρη, "θ' αναθιβάνω και θα πώ", σήμερα αναγνώστη, για τον Κλήδονα και τα μαντιναδάκια ντου.

Στα' εικοστέσσερις του Πρωτογούλη, ως ελέγαν οι πρωτινοί μας τον Ιούνη, είναι που ηηδούμε τσι φουντάνες στο χωριό, και, σε δώματα κι αυλές, σε μια στάμνα :

**Κλειδώνομε τον Κλήδονα με τ' Αηγιαννιού τη χάρη
απού, χει καλό ριζικό να δώκει και να πάρει.**

Και το καταμεσήμερο, ντάλα του ήλιου, ρίχνουν οι κοπελιές στη στέρνα ζάχαρη και έναν καρφίχτη :

**Ρίχνω στη στέρνα ζάχαρη και το νερο γλυκαίνω εις
τον καρφίχτη για να ιδώ τον άντρα όπου παίρνω.**

**Ρίχνω ζάχαρη στη στέρνα να γλυκάνει το νερό
και τ' αντράκι που θα πάρω στον καρφίχτη να το ιδώ.**

Κι ως βραδιάζει:

**Ανοίγομε τον Κλήδονα στ' Αηγιαννιού τη χάρη
κι όποια, χει καλό ριζικό σήμερα να σε πάρει.
Και πάλι ξανανοίγομε να, βγει κι εμέ ο δικός μου
τσι καλομοίρας το παιδί, να δώ το ριζικό μου.**

Κι αργά το βράδυ, που θα θέσει η ανύπαντη να κοιμηθεί, βάνει στο προσκεφάλι τζη από κάτω τον Κλήδονα, γιατί, λέει:

**Τ' Αηγιαννιού τον Κλήδονα πίνουμε και γλεντούνε,
ναιρούνται οι κοπελιές όποιο θα παντρευτούνε.**

Χαιρετώ, σε αναγνώστη μου μερωντικέ, και, ως ήλεγε κι ο παλιός ριμαδόρος, συχώραμε κι εμένα,

**Αν είναι κι έχω σφάλσιμο εις τ' απανωγραμμένα,
σαν τυροκόμου μάθηση και γκαλονόμου μπέννα !**

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ
Κι ένας καλαμαράς τση,
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Ενίσχυσαν οικονομικά την εφημερίδα μας οι παρακάτω:			
Καπριδιάκης Γιώργος	5.000	Φακίρης Χαράλαμπος	2.000
Κουρομιχελάκης Λευτέρης	2.000	Καλλιβερετάκης Δημ. του Χ.	5.000
Βασσάλος Μιχάλης	5.000	Μαρινάκης Μιχάλης	2.000
Σταυρουλάκη Μπλαζουδάκη Α.	2.500	Τερεζάκης Χρήστος του Ι.	10.000
Ενορία Αγ. Νικολάου Αρμένων	15.000		
Νικολάου Ευαγγελία	5.000	στη μνήμη της μητέρας της	
Καλλιβερετάκη Μαρίας			

Τους ευχαριστούμε όλους και ιδιαίτερα το εκκλησιαστικό συμβούλιο Αρμένων και τον πρόεδρό του παπά Μανώλη Νικολακάκη.

Δ.ΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η Οικογένεια του **κ. Ιωάννου Καπριδιάκη** δώρισε καινούρια άμφια στις τρεις Άγιες Τράπεζες καθώς και στην Αγία Πρόθεση στον Ιερό Ναό του Αγίου Νικολάου αξίας 350.000 δραχμών στη μνήμη και αντί εννιάμηνου μνημόσυνου του υιού και αδερφού Γεωργίου Καπριδιάκη

Η **κυρία Ειρήνη Χαράλαμπάκη** προσέφερε το ποσό των 20.000 δραχμών, εις τον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου εις μνήμη των γονέων της Ιωάννου και Αικατερίνης.

Η **δ. Γεωργία Στεφάνου Κουτσουπάκη** προσέφερε το ποσόν των 10.000 δραχμών εις τον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου.

Ο **κ. Χρήστος Ιωάννου Τσιτσιρίδης**, χρυσοχόος κατασκεύασε και δώρισε μια χρυσή λαβίδα για τη θεία κοινωνία, εις τον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου.

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο Αρμένων ευχαριστεί θερμά τους ως άνω δωρητές. Για το εκκλησιαστικό συμβούλιο

Ο Πρόεδρος
Παπά Μανώλης Νικολακάκης

ΤΟ ΝΑΚΛΙ

Η τελευταία μου επιθυμία

Παρακαλώ σας χωριανοί κάντε μου το χατίρι και θάψτε με στ' Αρμενιανό μικρό μας κοιμητήρι. Στην τελευταία βόλτα μου εις τον χωριού το Δρόμο να μ' έχουν φίλοι καρδιακοί στον ειδικό τους όμο. Μη πείτε πως δεν με χωρεί τούτο δεν θα τ' αντέξω πέστε πως αυτοκτόνησα και θάψτε με απ' έξω και έτσι θα βλέπω από ψηλά και θε να ζω ακόμα αφού θα τρέφομαι και γω απ' τον χωριού το χώμα.

-Εσθ δε τρώγεσαι με τίποτα άντε περαστικά.
- Ευχαριστώ.
Τέλος τηλεφωνικής συνδιάλεξης

Παπαγιαννάκης Σπύρος

Με την ευκαιρία της Μάχης της Κρήτης και το ετήσιο μνημόσυνο του ιατρού Γεώργιου Μιχελογιάννη

Θεωρώ υποχρέωσή μου να γράψω δυο λόγια εις τιμήν και μνήμην του Γ. Μιχελογιάννη Ιατρού που τον έζησα και εγώ μαζί με τους άλλους συναρχωρίτες μας Αποκορωνιώτες μια ολόκληρη ζωή.

Ο Γιώργος Μιχελογιάννης ιατρός ξεκίνησε την ιατρική του με την παραγγελία του Θεανθρώπου Ιησού, δηλαδή την παρουσία του ανθρώπου προς τον άνθρωπο και ειδικώς στις δύσκολες και ιδιαίτερες ανάγκες του. Η παραγγελία αυτή είναι τόσο έντονη ώστε την έχει κάνει προσωπικό θέμα ο Θεάνθρωπος Ιησούς.

Η ζωή του Γ. Μιχελογιάννη, όπως γράφομε ήταν προσφορά. Οι υπηρεσίες του ήταν δωρεάν. Δεν ζητούσε από κανένα και για ιονδήποτε λόγο χρήματα. Όχι μόνο δε ζητούσε αλλά στους φτωχούς εκεί που καθότανε δίπλα στο μαξιλάρι, με τρόπο και χωρίς να τον δει κανείς σήκωνε το μαξιλάρι και άφηνε χρήματα και συνήθως σεβαστό ποσό. Για απόδειξη αναφέρω ένα γεγονός που το αντιμετωπίσαμε μαζί. Τον Φεβρουάριο του 1945 έξω από το χωριό μας, το Νιο Χωριό Αποκορώνου, σκοτώσανε ένα Γερμανό στρατιώτη και έναν Ιταλό. Όπως πληροφορηθήκαμε ο Γερμανός στρατηγός Μπεντάκ Διοικητής του Φρουρίου Κρήτης όπως το λέγανε, έδωσε διαταγή να τουφεκιστούν 40 άτομα από το Νιο Χωριό. Ο σοφός και σεβασμός γέροντας ο Επίσκοπος τότε, Αγαθάγγελος Ξηρουχάκης που φοίτησε στα Πανεπιστήμια της Αυστρίας και ήταν επίτιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βιέννης μεσολάβησε και μετέτρεψε την ποινή του τυφεκισμού σε γενική ληψία του χωριού. Δηλαδή να κατασχεθούν και να μεταφερθούν στους γερμανικούς καταυλισμούς όλα τα αγαθά

όλου του χωριού. Από βελόνα έως έπιπλα, καθίσματα, βαρέλια και πάσης φύσεως τρόφιμα, λάδια, κρασιά και λοιπά. Εμάς τους κατοίκους μας διώξαν έξω της κατοχικής περιοχής. Η περιοχή αυτή άρχισε από τη Γεωργιούπολη και όλο το πεδινό τμήμα του Νομού Χανίων, όπου υπήρχαν γερμανικά στρατεύματα. Όσοι λοιπόν ήμαστε κάτοικοι στην άκρη του χωριού, μπαίναμε κρυφά την νύχτα και παίρναμε, ρούχα, τρόφιμα, ό,τι μπορούσαμε, γιατί μας διώξαν με αδειανά χέρια. Έτσι λοιπόν μπήκε και ο Σπανουδάκης ο Ανδρέας με την μικρή αδελφή του την Ευαγγελία - ο Χειμωντρέας όπως τον λέγανε. Και πρωί-πρωί έφευγε με δυο γαϊδουράκια φορτωμένα με τρόφιμα και ρούχα. Περνούσε λοιπόν κάτω από μια λαγκαδιά - το διαφνοφάραγο όπως το λένε - και κατά κακή του τύχη στην κορυφή της λαγκαδιάς και ήταν μια γερμανική περίπολος. Του σφουρίξαν να σταματήσει.

Αυτός έβγαλε από τη μέση του ένα πιστόλι και το έδωσε στην αδελφή του. Κατεβήκανε λοιπόν οι Γερμανοί και του είπαν τι έδωσε στην αδελφή του (τον είδανε με τα χιάλια από πάνω). Μετά τους πήρανε και τους κατεβάσανε στο χωριό μας. Κλείσανε σε ένα δωμάτιο την Ευαγγελία την αδελφή του και τον Αντρέα σε ένα άλλο. Φέρανε από τα Χανιά μια Γερμανίδα και έβαξε την Βαγγελιώ και της βρήκε το πιστόλι (αυτό το όπλο όπως είπανε από τον αριθμό του ανήκε σε ένα αξιωματικό Γερμανό που σκοτώθηκε στη Μάχη του Μάλεμε). Πήρανε λοιπόν τον Ανδρέα και τον φέρανε στις φυλακές της Αγιάς. Μετά από μερικές μέρες έρχεται ο Γ. Μιχελογιάννης στο χωριό και μου λέει "να πάμε στα Χανιά να ζητήσουμε χάρη για τον Ανδρέα." Το δέχτηκα αμέσως και την επομένη ο γιατρός ο Μι-

χελογιάννης, εγώ και ο Παπαγιαννάκης ο Μιχάλης, προύχοντας και αξιόλογο πρόσωπο των Αρμένων ήρθαμε στα Χανιά. Ο Γερμανός στρατηγός έμεινε στα Μπάνια, πιο πάνω εκεί που είναι τώρα το ξενοδοχείο "Χαλέπα" που έχει δύο μεγάλα δέντρα φοίνικες. Πλησιάσαμε τους σκοπούς στρατιώτες και ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης τους ρώτησε "που γκενεραλ"; Μας έδειξαν απέναντι που ήταν ένα παραδοσιακό κλασικό κτίριο, όπου δυστυχώς τώρα ρημάζει και γκρεμίζεται. Βγήκαμε τη σκάλα εκεί ήταν τα γραφεία του στρατηγού. Είπαμε στην κοπέλα και διερμηνέα, ότι είμαστε επιτροπή από το Νιό Χωριό και θέλουμε να δούμε το στρατηγό. Μετά από αρκετή ώρα παραμονής μας εκεί έμπαινε - έβγαине η κοπέλα, τη ρωτούσαμε δεν μας έλεγε τίποτε. Κάτι μισόλογα έλεγε, χωρίς θετική απάντηση. Ο Παπαγιαννάκης λέει στην κοπέλα "πείτε στον στρατηγό ότι διαθέτω χίλιες οκάδες λάδι και χίλιες οκάδες κρασί για τα γερμανικά στρατεύματα να μην τυφεκιστεί ο Σπανουδάκης ο Ανδρέας από το Νιο Χωριό.

Όσοι ζήσανε την εποχή εκείνη γνωρίζουν την αξία της προσφοράς αυτής. Ήταν η εποχή που είχαν αποκλειστεί και τα γερμανικά στρατεύματα, υποφέρανε κι αυτά, από τρόφιμα και εφόδια. Φύγαμε και πραγματικά όπως το είπε ο Μιχελογιάννης τον εκτελέσανε το μακαρίτη τον Αντρέα Σπανουδάκη στην Αγιά και εις τον τόπο του μαρτυρίου που ήταν καρφωμένος ο στύλος και τουφεκίζανε οι Γερμανοί τους πατριώτες και κατοίκους του μαρτυρικού νησιού μας. Την ώρα αυτή μέσα από την ψυχή μου μακαρίζω την μνήμη όλων των αγωνιστών της Μάχης της Κρήτης και παρακαλώ το Θεό να μην δει η πατρίδα μας πια τέτοια σκλαβιά. Ακόμη εύχομαι να επικρατήσει η αγάπη και η ειρήνη του Θεού στην πατρίδα μας και σ' όλο τον κόσμο.

Παπα-Μάρκος Παπαδάκης

Η ΡΟΥΓΟΠΟΡΤΑ

Μια ρουγόπορτα που σαραβαλιασμένη καθώς είναι και παλιά τα δύο τση τα μπεντένια να την αναβαστούνε μοιάζει με τη σκυφή και ορμασμένη γροτα δυο τση τα κοπέλια να τηνε κρατούνε.

Ένα αναστόρεμα ή-μια θύμηση αποτελεί ένα μεγάλο κλειδί σαν κεινάνα που οι γιαγιάδες μας εβάνανε στο κόκκαλο ντωνε (μπρελόκι της εποχής) άμα επρόκειτο να λείπουνε πολιώρα από το σπίτι.

Το μεγάλο ΚΛΕΙΔΙ γυρίζει με δυσκολία στη κλειδωνιά, ο σαλιαδόρος και τα κοντεμιριά ανασηκώνονται, ο μάνταλος και οι περάτες τρίζοντας υποχωρούνε, τα σκουριασμένα μασουλα σκληρίζουνε, ολόκληρη η ρουγόπορτα μονγκρίζει καθώς διάπλατα ανοίγει. Όλη αυτή η... "μουσική πανδουσία" ολοκληρώνεται από το ρυθμικό σέρσιμο των καντεμιριών μέσα στα αυλάκια της πόρτας, που τα ίδια έχουν με τον καιρό χαράξει.

Μετά από όλον αυτόν το χαλασμό, ο ήλιος βγαίνει από το σύννεφο που ήσανε χωσμένοι, λες και μούχε στέσει μπουσαδά, μπέμπε γερά-γερά τ' αχτίνες του να διαβούν το κατόφιλλιο πριν από τη μαθιά μου, και να με ξεναγήσουν σ' ότι τόσα χρόνια τώρα κρύβει πίσω τση η ρουγόπορτα. Μια τεράστια αυλή ξεδιπλώνεται αργά-αργά ομπρός μου. Αλλού πλακούρα αλλού τοιμεντένια κι αλλού σοφολοισμένη με χαλίγια και χώμα. Από τσι ραϊσμάδες του τσι-

μέντον κι από τ' αναμεσάδες των χαλικιού ξεπεθιούνται μικρά και μεγάλα χορταράκια και ζιζάνια που ανταγωνίζονται μεταξύ ντωνε πιο θα βγη πιο ψηλά να με προύπαντήσει.

Η μαθιά μου βαρβαληκεμένη σε μια ηλιαχτίδα θέλει όλα τα νωστικά να θυμηθί τ' αυλής μα και του σπιτιού και του οντά και του βουιδόσπιτου, και του κήπου με το κούμο και του μεγάλου κήπου με το σπιτάκι και το υπόστεγο για το μπεγίρι και τη σουστά.

Ένα αλαφρό μα ζεστό αεράκι κάνει τα χόρτα τ' αυλής να γονατίσουνε. Κάτι πολύ τρομερό προμηνύεται. Ευθύς αμέσως το ελαφρό αεράκι γίνεται καντερός λίβας που κάνει τα χόρτα και τα ζιζάνια να πέσουν κατάχαμα. Ο ΛΙΒΑΣ περνά από τον αυλόγυρο στον μικρό κήπο σαρώνοντας ότι φυτό χλωρό γι ξερο βρή μπροστά του. Κοντοστεύεται λίγο μπροστά στο κούμο σαν κάτι να ψάχνει. Συγχρόνως ένα δυνατό βουητό που τρυπά τοι μηλίγγους, συνοδεύει το πέρασμά του στο μεγάλο κήπο. Είναι τέθειος ο χαλασμός, που ακόμη και ο μέχρι τώρα λαμπερός ήλιος, κρύφτηκε απότομα πίσω από ένα μεγάλο κατάμαυρο σύννεφο, λες και φοβήθηκε να αντικρίσει αυτό που πρόκειται να νυχτώσει από στιγμής σε στιγμή.

Ο ΛΙΒΑΣ, καθώς απλώνεται στον μεγάλο κήπο, μοιάζει να κατευθύνεται οθέ ντο σπιτάκι με το υπόστεγο. Πράγματι, σε λίγο, κάτι σαν ομίχλη απλώνεται γύρω και μέσα από πάνω από το σπιτάκι.

Μέσα από την καταχνιά και την αντίρα, διακρίνω ένα ξανθό παλικάρι, λεβεντόκορμο, 2 μέτρα

μπόι, μα και λιγάκι σκυφτό. Μα να το σκυφτό ντου κορμί αναντρανίζει, ισιώνει και απλώνει τα χέρια του μπροστά, σαν κάτι νάθελε να πιάση. Μα ναι, μια άλλη σιά διακρίνεται, μια ηλικιωμένη γυναίκα (η μάννα ντου είναι θαρρώ), έχει πλησιάσει το παλικάρι, δίνοντας του έναν (άραγε τον τελευταίο), μαστραπά νερό. Το ξανθό το παλικάρι, τεντώθηκε ακόμα πιο πολύ και κοιτάζοντας τον ουρανό, κατάπινε αργά-αργά, με περίσσια ευχαρίστηση το δροσερό νερό του μαστραπά.

Δεν ξέρω πόση ώρα χρειάστηκε για να απολαύση αυτήν του την ευχαρίστηση, γιατί στο μεταξύ, η ομίχλη έγινε πιο πυκνή, ώπου κατέληξε σε μαύρο σύννεφο, που σκέπασε την σουστά με το μπεγίρι, το ξανθό παλικάρι με την ηλικιωμένη γυναίκα, μ' ένα λόγο, τα πάντα μέσα κι απάνω και γύρω από το σπιτάκι.

Ένα πράγμα μόνο έμαθα. Όταν το σύννεφο άρχισε να διαλύεται σιγά-σιγά και το τοπίο να ξεκαθαρίζει, κι όταν ο λαμπερός ήλιος ξαναφάνηκε στον ουρανό, όλα σχεδόν ήταν στην θέση τους. Όλα, εκτός από το λεβεντόκορμο, το ξανθό το παλικάρι.

Το σύννεφο εκείνο, τον πήρε μακριά μας. Όμως, όλοι εμείς, φίλοι, συγγενείς, συμμαθητές και συγχωριανοί, θα τον έχουμε παντοτινά στην μνήμη μας και στην καρδιά μας.

Φίλε Κωστή, στο χωρίς γυρισμό ταξίδι σου, η σκέψη μας θα σε συνοδεύει.

ΟΙ ΑΡΜΕΝΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟ 1897

Βρισκόμαστε στην επαναστατημένη Κρήτη του 1897. Η οθωμανική κυβέρνηση έχει εξαναγκαστεί από τον περασμένο Αύγουστο να παραχωρήσει το **“Κρητικόν πολίτευμα του 1896”** το οποίο όμως εφαρμόζεται με πολλή βραδύτητα και απροθυμία, συνεχείς υπονομιές, τρομοκρατικές επιθέσεις, φόνους και βιαιοπραγίες, κορύφωμα των οποίων είναι οι σφαγές και οι πυρπολήσεις των Χανίων από τον τουρκικό όχλο, τον Ιανουάριο του 1897. Η κατάσταση αυτή η οποία ευρίσκεται πλέον εκτός ελέγχου, υποχρεώνει την ελληνική κυβέρνηση να στείλει στρατό για να καταλάβει την Κρήτη και να προστατεύσει τον χριστιανικό πληθυσμό. Η ενέργεια αυτή προκαλεί τουρκική διαμαρτυρία προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, οι οποίες προβαίνουν σε διεθνή κατοχή, περιορισμό και αδράνεια του ελληνικού στρατού, ναυτικό αποκλεισμό και ανακήρυξη Αυτονομίας στο νησί, η οποία όμως δεν γίνεται αποδεκτή από τον πληθυσμό.

Αξίζει ν' αναφερθεί εδώ η **μεγάλη συγκέντρωση των Αρμένιων του Μαρτίου του 1897** την οποία είχε συγκάλεσει η ηγεσία της Επανάστασης. Στη συγκέντρωση αυτή ομιλητές ήταν ο **Ελευθέριος Βενιζέλος** και ο Αρμενιανός επαναστάτης δικηγόρος και Πρόεδρος Εφετών κατόπιν, **Φραντζής Φραντζεσκάκης**, οι οποίοι εκθέτουν στους συγκεντρωμένους τις προτάσεις των Δυνάμεων περί Αυτονομίας, καθώς και τις σχετικές συναντήσεις και συζητήσεις που είχε η Επαναστατική “Επιτροπεία” με τους Ναυάρχους. Όπως αναγράφεται δε στο Ημερολόγιο Ακρωτηρίου, **“ο συναθροισθείς λαός στους Αρμένους επεδόκμασε την γνώμη της Επιτροπείας και ομοφώνως απεφάνθη ότι δεν πρέπει να γίνει δεκτή καμία άλλη λύση πλην της Ενώσεως και ότι πάντες είναι έτοιμοι ν' αποθάνωσι προς επιτυχίαν αυτής”**.

Και, μετά τρίμηνο, θα συνέλθει, στους Αρμένους πάλι, η **“Γενική Επαναστατική των Κρητών Συνέλευσις”** του Ιουνίου-Ιουλίου 1897, η οποία έχει να επιτελέσει έργο πολύ σοβαρό, δύσκολο και λεπτό, με δεδομένες τη διεθνή κατοχή, την κήρυξη της Αυτονομίας από τις Δυνάμεις (οι οποίες όπως έγραφε τότε στους Αρμένους όπου βρισκόταν, ο Κούνδουρος, δεν ζητούν αποδοχή της Αυτονομίας από τους επαναστάτες, αλλά την κατάθεση των όπλων), την αποχώρηση από διμήνου του ελληνικού στρατού, την τραγική ήττα και τον διασυσμό της Ελλάδος στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο, τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα των Συμμάχων και την φοβερή αναρχία, ληστοκρατία και εξαθλίωση του πληθυσμού.

Υπάρχει ακόμα το μεγάλο πρόβλημα **Αυτονομία ή Ένωσις** που διχάζει τους επαναστάτες σε **Αυτονομιστές** (Κούνδουρος και λοιποί) και **Ένωτικούς** (Βενιζέλος και λοιποί), το οποίο θα πάρει δραματικές διαστάσεις τον επόμενο μήνα στις Αρχάνες, όπου επιχειρείται σφαγή του Βενιζέλου.

Αναλυτικά όμως για την Κρήτη των ημερών της Γενικής Συνέλευσης και για την ίδια τη Συνέλευση αυτή των Αρμένιων του 1897 θα μας τα πει ο ειδικός ομιλητής στην εκδήλωση που θα γίνει στους Αρμένους στις 3 Αυγούστου. Η ομιλία αυτή θα δημοσιευθεί στο επόμενο φύλλο της ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗΣ.

Τα κείμενα που δημοσιεύονται πιο κάτω είναι ένα μικρό μέρος όσων εγγράφησαν τότε - πριν ένα αιώνα - για του Αρμένους ή από τους Αρμένους και τους Αρμενιανούς, τα οποία αποτελούν βέβαια πηγές της κρητικής Ιστορίας και της Ιστορίας των Αρμένιων ειδικότερα.

Διαβάζοντάς τα ο αναγνώστης έχει μια άμεση και από πρώτο χέρι γύση της Ιστορίας μας και της ιστορικής εισφοράς του χωριού μας στους αιματηρούς αγώνες για την κατάκτηση της κρητικής Ελευθερίας.

Η εφημερίδα μας, η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ που φέρει αυτό το τιμημένο και τιμής ένεκεν απονεμημένο στο χωριό μας όνομα, θα δημοσιεύσει στο μέλλον και άλλα ντοκουμέντα της Ιστορίας και του πολιτισμού του χωριού μας και των ανθρώπων του, βοηθώντας έτσι στην αυτογνωσία και στη γνώση της Ιστορίας μας από τις πηγές της. Αλλά και παρέχοντας, όπως θα έλεγε ο Κριτοβουλίδης, ύλην εις τον μέλλοντα ιστορικό, που θα γράφει, επί τη βάση των ιστορικών πηγών, “την αληθινήν ιστορίαν” των Αρμένιων.

ΑΝΕΣΤΗΣ ΣΤ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

(Προσθήκη στην εγγραφή 7ης Μαρτίου 1897 του Ημερολογίου Ακρωτηρίου):

Μέχρι του σημείου τούτου κατεχώρησε τας εν τω παρόντι Ημερολογίω πράξεις ο Γραμματεὺς του Στρατοπέδου αειμνηστος Ανέστης Αναστασιάδης ἐξ Αρμένων Αποκορώδων, ο γενναίως πολεμήσας και μαρτυρικὸν θάνατον υποστάς κατά την εν Κορακιάς μάχην της 22ας Μαρτίου 1897.

23 ΜΑΡΤΙΟΥ 1897

Επεσκέφθη το Στρατόπεδον ο χειρουργος του Αγγλικού στόλου Μάκλιν, ανήκων εις το σκάφος “Εκδίκησις”, μεθ' ενός βοηθού και εξήτησε πληροφορίας περί των νεκρών και τραυματιῶν της προτεραίας. Πληροφορηθείς παρ' ημών ότι οι Τούρκοι ηρωτηρίασαν βαρβάρως τους νεκρούς και τραυματίας της μάχης ταύτης, εξήτησε την άδειαν να βεβαιωθῆ τούτο ἐξ ιδίας αντιλήψεως. Επὶ τούτῳ ηνώχθει ο τάφος εν ᾧ κείνται οι αειμνηστοι Ανέστης Αναστασιάδης και Ιωάννης Γαλανάκης, ἐφριξαν δε προ τού οικτροῦ θεάματος του ακρωτηριασμοῦ του Ανέστη Αναστασιάδου.

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1897

Η επιτροπή του εν Ακρωτηρίῳ Στρατοπέδου, Συνελθούσα σήμερον την 25 Μαρτίου 1897 απεφάσισεν ὅπως εκφράση τα συλλυπητήρια του Στρατοπέδου προς την οικογένειαν του κατά την 22 Μαρτίου ε.ε. φονευθέντος Ανέστη Αναστασιάδου [...]

Το σταλέν έγγραφον έχει ως εξής:

Εκ του Στρατοπέδου Ακρωτηρίου τη 25 Μαρτίου 1897

Αγαπητέ αδελφέ,

Κατά την μάχην της 22

τη. μ. είχομεν το ατύχημα να χάσωμεν, πλην άλλων, και τον γραμματέα της Επιτροπῆς του Στρατοπέδου και υἱὸν υμῶν Ανέστην, ηρωικῶς πολεμήσαντα κατά την εν λόγω μάχην.

Η φιλοτιμία, η αντάρνησις, η φιλοπατρία του λαμπροῦ τούτου στρατιώτου και ο ηρωισμὸς αὐτοῦ, ἐγένοντο παντός επαινοῦ ανώτερα, η δ' Επιτροπεία του Στρατοπέδου εκπληροῖ καθήκον της εκφράζουσα προς υμᾶς και την λοιπὴν υμῶν οικογένειαν τα συλλυπητήρια του Στρατοπέδου διὰ την σκληρὴν ταύτην ἀπώλειαν,

Η Επιτροπή του Στρατοπέδου

Α.Γ. Σήφρακας

Χαρ. Ι. Παπαδάκης

Ν.Σ. Πιστολάκης

Ελευθ. Κ. Βενιζέλος

Γ.Μ. Μυλωνογιαννάκης

προς τον Κύριον Στυλιανόν Αναστασιάδην
εις Αρμένους Αποκορώδων

Καθιστός στην πρώτη σειρά ο σεβάσμιος, γέρος πλέον, Στυλιανάκης Αναστασιάδης, εν μέσω της οικογένειας Ιωάννον Βιριράκη και άλλων συγγενῶν στα Χανιά. Από το βιβλίον του Στέφανου Κ. Φρεσκάκη, «Οι Αρμένιοι στο παρελθόν», έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανῶν της Αθήνας

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ

Εν Αρμένιοις τη 31 Ιανουαρίου 1897

Αδελφοί συνεπαρχιώται κ. Α. Σήφακα και Γ. Μυλωνογιαννάκι.

Παρακαλείσθε όπως, κατ' εντολήν του ενταύθα συναθροισθέντος χριστιανικού Λαού, αφού υπογράψητε τα ψηφίσματα της πατρίδος μας μετά της μητρός Ελλάδος, επιδώσητε ταύτα δεόντως προς τους αντιπροσώπους των πέντε Μεγ. Δυνάμεων και τον Αξιότιμον κ. Γενικόν Πρόξενον της Ελλάδος Ν. Γεννάδιον.

Οι αδελφοί σας Δ.Α. Γογονής Α.Ν. Κακούρης Γ. Αναγνωστάκης Ιωάνν. Λιόδης

Εν Αρμένιοις, 31 Ιανουαρίου 1897

Αδελφοί Αντώνιε Σήφακα, Γεώργιε Μυλωνογιαννάκη, Κων. Μ. Φούμη, Ν. Ζουριδή, Χ. Παυλογιώργη κ.λπ.

Εις Ακρωτήρι

Χθες των Τριών Ιεραρχών συναθροισθείς ο λαός τ' Αποκορώνου ενταύθα ανήψωσε την σημαία της Ενώσεως, ήτις ήδη κυματίζει παρά τον Πύργον του

Παλαιοκάστρου, τα υπομνήματα υπογράφονται και θα ελθωσι αντόθι, ίσως έως αύριον την πρωίαν, απόψε την νύκτα ελάβομεν επιστολήν υμών και του κυρίου Προξένου, δι' ων ο κόσμος και οι αντιφρονούντες περισσότερον πεισθέντες θα πράξουν πανταχού τα ίδια. Ο Μανούσος Κούνδουρος και άλλοι Σφακιώται, ευρισκόμενοι ενταύθα επειθήσαν. Ταχυδρόμος εκ Ρεθύμνης ελθών ζητεί πληροφορίας των διατρεχόντων ίνα και προς τας επαρχίας εκείνας πράξωσι τα ίδια προς τούτο ό,τι χρειάζεται ημείς να ενεργήσωμεν...

Έλλειψις φυσιγγίων και όπλων ακόμη εν Αποκορώνω, λάβετε υπ' όψει σας την ανάγκην ταύτην και ενεργήσατε αμέσως...

...Μετά την άφιξιν των εφοδίων παραδεχόμεθα, ως γράφετε, η κατά των Τούρκων επίθεσις, να γίνει από Πλατανιά μέχρις Ακρωτηρίου μίαν και την αυτην στιγμήν, την ημέραν και την στιγμήν θα κανονίσετε σεις απ' αυτού και θα περιμένωμεν δύο ημέρας προ της ενάρξεως σχετικής προς τούτο οδηγίας.

Ζήτω η Ένωσις!
Ο Θεός να μας βοηθήση
Ο αδελφός σας Δ.Α. Γογονής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ Ι.Κ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ο Ιωάννης Κ. Σφακιανάκης (1848-1924) υπήρξε κορυφαία προσωπικότητα της αγωνιζόμενης Κρήτης. Ανθρωπος βαθειά καλλιεργημένος, επιστήμων άριστος και ικανός πολιτικός, έπαιξε σημαντικό ρόλο σε κρίσιμες στιγμές της κρητικής Ιστορίας ως αγωνιστής, πληρεξούσιος ή πρόεδρος κρητικών Συνελεύσεων και εκπρόσωπος των επαναστατών σε κρίσιμες διαπραγματεύσεις με απεσταλμένους της Οθωμανικής Κυβερνήσεως (1878, 1896).

Η φωτογραφία είναι εκείνης της περιόδου και δημοσιεύτηκε εις το "Εθνικόν Ημερολόγιον" του Ιανουαρίου του 1900, του Κ. Σκόκου, μαζί με άρθρο για τον Σφακιανάκη, που κατέληγε ως εξής:

"Η κατά τας τελευταίας δύο επαναστάσεις, '96 και '97 δράσις του είναι γνωστή. Τούτο μόνον κρίνω αναγκαίον να σημειώσω, ότι την μεγαλύτεραν υπηρεσίαν παρέσχεν εις την Κρήτην και τον Ελληνισμόν ο κ. Σφακιανάκης ου μόνον διά της μεγάλης διπλωματικής ικανότητος ην ανέπτυξεν απέναντι των Ευρωπαίων, αλλά και διά της επιβολής ην εξήσκησεν επί των φιλοδοξιών η προσωπικότης και η μεγάλη του σύνεσις, εμποδίσασα συγκρούσεις αντιζηλιών και έριδας, αιτίνας ηδύναντο να ζημιώσουν μεγάλως, αν μη να βαραθρώσουν το ζήτημα της Κρήτης".

"ΟΙ ΑΡΜΕΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΧΩΡΙΑ"

Αρμένιοι, 1 Μαρτίου 1897

"Οι Αρμένιοι είναι από τα ωραιότερα χωρία εξ' όσων εγνώρισα εν Κρήτη. Κείται επί λεκανοπεδίου προς το ανατολικόν μέρος των Χανίων, απέχει περί τα τρία τέταρτα της ώρας από της Θαλάσσης και έχει 1500 κατοίκους, εξ' ων ολίγιστοι Τούρκοι, οι οποίοι από του παρελθόντος Μαΐου (1896) έχουν εγκαταλείψει το χωρίον καταφυγόντες εις Χανιά. Εις όλους τους αξιωματικούς επαναστάτας έκαμε καλλίστην εντύπωσιν η τοποθεσία του, ο παμμεγέθης ωραίος πλάτανος αυτού και το θαυμάσιον πηγαίον ύδωρ του, το ψυχρότατον κατά το θέρος" τι τρέλλα και τότε..."

Κ. Πιεράκος Μαυρομιχάλης

Ο Κ. Πιεράκος Μαυρομιχάλης ήθε στους Αρμένιους δύο φορές: τον Ιούλιον του 1896 ως επαναστάτην και το Μάρτιον του 1897 ως αξιωματικόν του Επιτελείου του Ελληνικού στρατού, που είχε έλθει στην Κρήτη με τον Τιμ. Βάσσο. Τις εντυπώσεις του απ' το νησί εκθέτει στο "Ημερολόγιον Αξιωματικόν" απ' όπον είναι παρμένο και το παραπάνω απόσπασμα. Το "Ημερολόγιον" του που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1897, είναι ένας ύμνος στην Κρήτη, στην κρητική παλληκαριά, λεβεντιά και φιλοξενία.

Η Γενική Επαναστατική των Κρητών Συνέλευσις

Προς τον Χριστιανικόν λαόν της Κρήτης.

"Η Γενική Συνέλευσις μεριμνώσα πάντοτε περί των αληθών συμφερόντων του τόπου απεφάσισε κατά την συνεδριάσιν της 4ης Ιουλίου ε.ε., ίνα αι καταστροφαι ακινήτων Οθωμανικών περιουσιών αιτίνας διεπράττοντο τυχόν υπό τινων εν αρχή της επαναστάσεως εξ' αντεκδικήσεως και κατ' απομίμησιν των συμπατριωτών των Οθωμανών, οίτινες πρώτοι έδειξαν το αισχρόν παράδειγμα διά της πυρπολήσεως πόλεων και χωριών, διά της καταστροφής κολοσσαίων ακινήτων χριστιανικών περιουσιών, διά της διαπραγής των εν ταις πόλεσι καταστημάτων και οικιών, αι καταστροφαι λέγομεν αύται παύσωσι του λοιπού ολοσχερώς, αν τυχόν εξακολουθώσιν έτι διαπραττόμεναι, έστω και υπό ολιγίστων.

Ο Χριστιανικός λαός, ο αείποτε διακριθείς ου μόνον επί ανδρεία, αλλά και επι ευγενεία και πολιτισμό, ανάγκη και εν τη παρούση περιστάσει να εννοήση ότι το συμφέρον της πατρίδος απαιτεί ν' αποδείξη και πάλιν ότι ο αγών του δεν είναι αγών εξοντώσεως του ετέρου εν τη Νήσω κρατούντος στοιχείου, αλλά αγών υπέρ επικρατήσεως των αρχών του πολιτισμού και της ελευθερίας.

Πάντες βεβαίως γνωρίζομεν ότι μετά των συμπατριωτών μας Οθωμανών έχομε κοινήν την γλώσσαν και την καταγωγήν και μόνον η απροσπέραστος προς τον πολιτισμόν και την ελευθερίαν ένεκα θρησκευτικών ή πολιτικών λόγων ανατροφή αυτών μας χωρίζει. Ας αποδείξωμεν λοιπόν εμπράκτως πάντες ότι ημείς εμφορούμεθα υπό ευγενών αισθημάτων και ότι του λοιπού επιθυμούμεν να συμβιώσωμεν μετ' αυτών υπό τας αρχάς της ισότητος, αδελφότητος, δικαιοσύνης και ελευθερίας, ας αποδείξη ο Χριστιανικός λαός ότι ίσταται πολύ υψηλότερον των συμπατριωτών του Οθωμανών και ότι δεν κατέρχεται εις τας βανδαλικάς εκείναις πράξεις, ων άξιοι και φερερέται εν τω τόπω μας είναι μόνοι οι Τούρκοι. Ας θέση εις λήθην αιώνιον τας πλείεστας όσας προσγινομένας αντώ αδικίας υπό συμπατριωτών του Οθωμανών και Τουρκικού στρατού και ας μεριμνήση περί της τάξεως και της ειρηνικής εν τω μέλλοντι μετ' αυτών συμβιώσεως, ίνα αποδείξη ότι είναι άξιος της ην διεκδικεί μεταβολής.

Προς τούτοις επί τη ευκαιρία ταύτη καλόν κρίνει η Συνέλευσις να συμβουλευεί υμάς, όπως ουδ' εις το εξής προκαλήτε τους Οθωμανούς, αλλά να τηρήτε ως άχρι τούδε επράττετε αυστηράς αμυντικής θέσεις.

Την απόφασιν ταύτην της Συνελεύσεως ήτις απορρέει εκ του αληθούς συμφερόντος της φίλης πατρίδος, πεποιθήαμεν ότι θέλετε εισακούση ως εμπρέπει εις λαόν ευγενή, υπερήφανον, φιλοπρόδοον και φιλελεύθερον.

Εντέλλονται δ' οι Αρχηγοί, οπλαρχηγοί και αι Διοικητικά Επαρχιακά επιτροπαί να μεριμνήσωσιν, όπως αι εν λόγω καταστροφαι καταπαύσωσιν.

Εν Αρμένιοις Αποκορώνου τη 5 Ιουλίου 1897

Ο Προεδρεύων αντιπρόεδρος Ι.Α. Τσουδερός

Ο Γεν. Γραμματεύς Γ. Στεφανίδης

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ υπήρξε η σημαντικότερη και εγκυρότερη εφημερίδα της εποχής της, την οποία εξέδιδε από το 1883 ως τον θάνατό του, το 1920, ο Βλάσης Γαβριηλίδης, η μεγάλη δημοκρατική και ασυμβίβαστη με τον πολιτικαντισμό και τον εθνικιστικό τυχοδιωκτισμό μορφή της ελληνικής δημοσιογραφίας.

Στο φύλλο νπ' αριθμ. 5492 της 23ης Ιουνίου 1897 - φωτοτυπία του βλέπετε εδώ επάνω - δημοσιεύεται μια από τις "ΕΞ ΑΡΜΕΝΩΝ" ανταποκρίσεις που έστειλε ο "ειδικός ανταποκριτής" της, από το χωρίον των "σπανιωτάτων φυσικών καλονών εις το οποίον άμα τις πατήση μίαν φοράν αισθάνεται όρεξιν να μένη διαρκώς", όπως γράφει στην ανταπόκριση του αυτή, μεγάλο μέρος της οποίας δημοσιεύομε σ' αυτήν εδώ τη σελίδα.

Ο ανταποκριτής αυτός, που δεν υπογράφει με το όνομά του αλλά με ένα "X" την ανταπόκρισή του, ανακαλύπτεται ευχερώς ότι είναι ο προσωρινός γραμματέας της Συνελεύσεως Σπυρίδων Μαλατάκης. Ο Σπ. Μαλατάκης συνεργάτης στην αρχή του Βλ. Γαβριηλίδη, ιδρυτής και διευθυντής κατόπιν χανιώτικων εφημερίδων, ήταν από τη μεγάλη οικογένεια των Μαλατάκηδων, ο αρχηγός της οποίας, Αναγνώστης Μαλατάκης, κατάγονταν από τον Τζιτζιφέ.

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

ΟΙ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

(ειδικού ανταποκριτού μας)
ΕΞ ΑΡΜΕΝΩΝ, 14 Ιουνίου 1897

Από πέντε ημερών ευρίσκομαι ενταίθα, εις το θελκτικώτατον τούτο χωρίον, το οποίον η Γεν. Επαναστατική των Κρητών Συνέλευσις, εξέλεξεν ως έδραν αυτής. Μικρά τις φιλονικία επεκράτησεν ως προς τον προσδιορισμόν της έδρας. Οι πληρεξούσιοι των ανατολικών επαρχιών, οίντες διά ρωσικής ατμακάτου απεβιβάσθησαν εις Αζρωτήριον επεθύμουν, όπως η Συνέλευσις συγκεντρωθή εκεί. Ολίγοι εκ των πληρεξουσίων της Κυδωνίας προυτίμων τον Πατανιά, όπου ο Βάσσος είχε στήσει κατά πρώτον το Αρχηγείον του. Αλλ' οι πλείστοι των πληρεξουσίων, ευθύς απαρχής ετρέψθησαν την εις Αρμένους άγρουσαν, κρίνοντες το χωρίον τούτο ως το καταλληλότερο, προς συγκέντρωσιν της Συνελεύσεως. Και αληθώς συγκεντρώνει πάντα τα πλεονεκτήματα. Απέχει είκοσι περίπου λεπτά των Καλυβών, αίτινες κείνται εις το στόμιον του κόλπου της Σούδας, όπου ναυλοχούσι τα ευρωπαϊκά πλοία, ώστε η μετά των ναυάρχων συγκοινωνία, είναι ευκολοτάτη. Αυτό δε καθ' εαυτό το χωρίον, αποτελεί τόπον της μάλλον ευαρέστου, θερπής, θελκτικής διαμονής. Με ολίγας λέξεις είναι χωρίον σπανιωτάτων φυσικών καλονών εις το οποίον άμα τις πατήση μίαν φοράν, αισθάνεται όρεξιν να μένη διαρκώς.

Εδώ η Επαναστατική Συνέλευσις των Κρητών έπηξε την φωλεάν της. Οι πληρεξούσιοι του κρητικού λαού, εκλεγέντες ήδη, συρρέουσι καθ' εκάστην. Έρχονται από των απωτάτων της Κρήτης επαρχιών, υποβαλλόμενοι εις τους κόπους μακροτάτων και επιπονωτάτων οδοιποριών, δαπανώντας εκ του πενιχροτάτου αυτών ταμείου, υψιστάμενοι παντείας στερήσεως και κακουχίας, όπως δυνήθωσι να βελτιώσωσι την τύχην της τλαιπιώρου πατρίδος των. Διάγονοι βίον λιτώτατον Έτσι καθ' ομάδας ανά πέντε-έξι εκ εκάστης επαρχίας. Κλίνην έχουσι οι πλείστοι μίαν ψάθα και τίποτε άλλο. Πάντες εν μέλημα έχουσι, την βελτίωσιν της καταστάσεως της πατρίδος των. Πνεύμα ομονοίας και μετριοπαθείας διαπνέειν αυτούς και αφού εξαίρει τις τας μικράς και ασήμαντους διαιρέσεις, αίτινες παρομαρτούσιν εις τα προσωπικά ζητήματα, ουδεμία ριζική διχογνωμία υψίσταται μεταξύ αυτών. Προκειμένου περί της εκλογής του

πρέδρου επόμενον ήτο να εξεγερθώσι προσωπικάί τινές φιλοδοξία, πάσαι όμως αίται κατεσιγάσθησαν και υπεχώρησαν προ της επιβαλλούσης μορφής και του ασπλου χαρακτήρος του Επισκόπου Κισαμίου και Σελίνου Δωροθέου Κλωναράκη, ούτινος η υποψηφιότης προβληθείσα υπό των πληρεξουσίων Αποκορώνου, όλως εν αγνοία του Ιεράρχου, εγένετο μετ' ενθουσιασμού υπό πάντων δεκτή. Οι αντιπρόεδροι κ.κ. Ι. Τσουδερός, Αρ. Κριάρης, Νικ. Μάνδακας, Στεφ. Ψαρονδάκης και Παπά Βασίλειος Παπαδάκης, εισί πάντες γόνοι ενδόξων οικογενειών, επαξίως συνεχίζοντες οικογενειακάς παραδόσεις. Εκ των γραμματέων ο κ. Σ. Μαλατάκης τυγχάνει γνωστός τη "Ακροπόλει", ο δε κ. Φίλιππος Μπαλαρής τυγχάνει δικηγόρος αντιπροσωπεύων εν τη Επαν. Συνελεύσει την επαρχίαν Ρεθύμνης.

Μετά την εκλογήν του προεδρείου η Συνέλευσις εις ουδεμίαν άλλην προέβη ενέργειαν. Ήδη αναμένεται ο πρόεδρος εις εν Κισαμίο διατριβοντα ανηγγέλθη η εκλογή, μετά την άφειν δ' αυτού το προεδρείον θέλει αναγγείλει εις τους κ.κ. Ναυάρχους την συγκρότησιν της Συνελεύσεως και τον καταρτισμόν αυτού. Ιδέα ριφθείσα εις το μέσον υπό των πληρεξουσίων Σφακίων όπως επιδοθή εις τους ναυάρχους υπόμνημα, δι' ου να δηλούται η υπό του κρητικού λαού αποδοχή της αυτονομίας δεν επεκράτησε κριθείσα πρόωρος.

Εν γένει δε επικρατεί η γνώμη όπως εις ουδεμίαν ενέργειαν προβή η Συνέλευσις προ της λήξεως του ελληνοτουρκικού ζητήματος. Φαίνεται άλλως τε ότι και αι Μεγάλοι Δυνάμεις προ της συνομολογήσεως της συνθήκης ειρήνης μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας δεν σκοπούν να προβώσι εις οριστικήν διαρρυθμίσιν του Κρητικού ζητήματος.

Πάσαι αι εν ελληνικαίς εφημερίσι δημοσιευόμεναι ειδήσεις περί ανακοινώσεων των Ναυάρχων προς τους Κρητας περί δηλώσεως των Κρητών ότι αποδέχονται την αυτονομίαν ή ότι εμμένουσι εις την ένωσιν ότι διαφανία υπάρχουν μεταξύ των μελών της Συνελεύσεως εισίν ανακριβείς φαίνεται δε ήμιν παράδοξον που ο αθηναϊκός τύπος αληθεύει αυτάς.

"ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ" φ. 5492/23-6-1897

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1897

- Αρμένιοι 10 Αυγούστου 1997 11 π.μ.
- Επιμνημόσυνη δέηση
 - Αποκάλυψη αναμνηστικής πλάκας
 - Κατάθεση στεφάνων
 - Ριζίτικο τραγούδι
 - Χαιρετισμοί από τους εκπροσώπους των οργανώσεων
 - Ομιλία με θέμα " η Επανάσταση του 1897 και η συνέλευση των Αρμένων" Ομιλητής Γ. Μαργαρίτης Καθηγητής Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης.
 - Ομιλία με θέμα "Ανέστης Αναστασιάδης". Ομιλήτρια Αλκυόνη Παπαδάκη συγγραφέας.

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

(του ανταποκριτού μας)

ΑΡΜΕΝΟΙ, 25 Ιουνίου 1897

Αρθείσης πάσης διαφωνίας μεταξύ των μελών της Συνελεύσεως ως προς την έδραν αυτής, ωρίσθη τοιαύτη παμπηφεί εν συνεδριάσει ης μετέσχον πάσαι αι επαρχία της Κρήτης, οι Αρμένιοι [...]. Ήδη η Επαναστατική Συνέλευσις ασχολείται εις εκλόγησιν Κανονισμού διέποντος τας εργασίας αυτής, μεθ' ο θέλει προβή εις τον καταρτισμόν του οριστικού αυτής Προεδρείου. Αξίεπαινον παράδειγμα αυταπαρνήσεως και μετριοπαθείας παρέσχον οι πληρεξούσιοι Κυδωνίας δηλώσαντες ότι παραιτούνται πάσης αξιώσεως κατά τας επικειμένας αρχαιρεσίας των μελών του οριστικού Προεδρείου. Υποψήφιοι πρόεδροι εισίν οι κ.κ. Ιωάννης Τσουδερός και Ιωσήφ Χατζηδάκης, ιατροί.

(Ακρόπολις, 4 Ιουλίου 1897).

ΕΞΕΛΕΓΗ ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟΝ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟΝ

ΑΡΜΕΝΟΙ, 28 Ιουνίου 1897

Σήμερον εγένετο η εκλογή του οριστικού Προεδρείου της Γενικής Επαναστατικής των Κρητών Συνελεύσεως. Πρόεδρος εξελέγη ο κ. Ιωάννης Σφακιανάκης, αντιπρόεδροι οι κ.κ. Ιωάννης Τσουδερός και Αριστείδης Κριάρης, γενικός γραμματέας ο κ. Γεωργ. Στεφανίδης και ταμίας ο κ. Εμμ. Μοκωντώνάκης. Εν τω κανονισμώ της Συνελεύσεως ορίσθη ότι το Προεδρείον θα ανανεούται κατά μήνα.

(Ακρόπολις, 4 Ιουλίου 1897).

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην περιφέρεια των Αρμένων είναι δυνατό να συναντήσει κάποιος δεκάδες και εκατοντάδες μικροτοπωνύμια. Δεν έχω την τύχη να είμαι γνώστης από κοντά του πράγματος. Ό,τι όμως παρατηρείται με την κρητική ύπαιθρο στο σύνολό της ισχύει ασφαλώς και για τους Αρμένους.

Ειδική εργασία σχετική είτε με τη συγκέντρωση είτε με τη μελέτη μικροτοπωνυμίων των Αρμένων δε γνωρίζω να έχει δημοσιευθεί. Είναι τούτο σοβαρό κενό, αρνητικός παράγοντας στην προσπάθεια ενός ξένου να γνωρίσει τον τόπο και την ιστορία του. Γιατί είναι, φαντάζομαι, γνωστό πως τα τοπωνύμια γενικώς είναι συνήθως πηγή πολύτιμων πληροφοριών για τη ζωή και για το παρελθόν ενός τόπου. Από αυτήν την παραδοχή ξεκινούν όσοι - και δεν είναι λίγοι - επισμαίνουν την ανάγκη ενεργοποίησης όλων, ώστε όσα τουλάχιστον τοπωνύμια δεν καλύφθηκαν από τη φθορά του χρόνου και από τη λήθη να περισυλλέγονται, να διασωθούν και να μελετηθούν.

Ασχολούμενος με το τοπωνυμικό του Νομού Χανίων, όπως αυτό προβάλλει μέσα από γραπτές πηγές των αρχών του αιώνα μας, συνάντησα λίγες δεκάδες τοπωνύμια που τότε τουλάχιστον υπήρχαν στους Αρμένους. Τα κατέγραψα και μέσα από τις στήλες της εξαιρετικής εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ τα παρουσιάζω για τους αναγνώστες της, κυρίως δε για όσους κατάγονται από τους Αρμένους. Ελπίζω ότι στο μέλλον θα έχω την ευκαιρία να εμπλουτίσω αυτόν τον κατάλογο, εύχομαι πάντως να βρεθεί κάποιος (ενταίο να είναι από τους Αρμένους) που να ασχοληθεί με το θέμα σε βάθος και σε πλάτος.

Οφείλω κατ' αρχήν να δηλώσω πως πολλές φορές η συλλογή τοπωνυμίων από γραπτές πηγές προσκρούει σε σοβαρές δυσκολίες. Κυριότερη από αυτές είναι η μη ορθή γραφή κάποιου τοπωνυμίου - μη ορθή είτε εξαιτίας γλωσσικού (ορθογραφικού) σφάλματος είτε εξ αιτίας αβλεψίας του τυπογράφου. Σ' αυτήν την περίπτωση ο συλλογέας δεν έχει την ευχέρεια να υποβάλει ερωτήσεις, ώστε να διακριθεί την ορθή μορφή και γραφή του τοπωνυμίου. Πρέπει λοιπόν να επεκτείνεται η μελέτη του πηγαίνοντας και σε άλλους χώρους (λεξικά, ειδικές μελέτες κ.λπ.) ώστε το υλικό που συνάντησε και συγκέντρωσε να μη μείνει αναξιοποίητο. Άλλο σημείο που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή είναι το ενδεχόμενο να έχει επίτηδες δοθεί/τύπωθει το τοπωνύμιο με προσαρμογή είτε στην κοινή λαλιά (σήμερα) είτε στην καθαρεύουσα (παλαιότερα) π.χ. το συνηθισμένο την Ξερόστερα το έγγραφο (με προσαρμογή στο λόγο ελίθετο Ξηρός) Ξηρόστερα. Υπάρχουν και άλλα επί μέρους θέματα, τα οποία αποφεύγω να θίξω από τη θέση αυτή.

Τα τοπωνύμια της περιοχής Αρμένων που συγκέντρωσα είναι τα εξής: αγορά, αμμούτσα, αρμύλες, άσπρο καβούσι, αυλόχι/αυλόγια, νούβες, γαλανές, γαλανή, Γιαννίτσαρη πύργος, καμαράκι, κεφάλια, κεφάλι, κόκκινο χωριό, Κουκουδοργίνα, Κράρα, λάκκος, μεζαολίκια, Μοναστηράκι ή Καλάμι, μύγιες, Ξηρόστερα, Παπαφωθιά, πλαγιάδα, πλακούρα, πλακούρες, συνοικία Πρινόρρουμα, συνοικία Ρουκάνη, σωχωριαστά, τροχάλες, τρουπητή, χαρακιάδες, χονδρολιά.

Από αυτά είναι απλά και αυτονόητα ως προς το τι δηλώνουν τα την αγορά, αμμούτσα, καμαράκι, χονδρολιά (λόγιος τύπος του την χοντρολιά). Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω την προέλευση των την Κουκουδοργίνα (πρόκειται ασφαλώς για ανδρωνυμικό αλλά με κάποια παραφθορά), Κράρα (όνομα; ή μήπως από τη φωνή του κώρακα;), μύγιες. Σε ονόματα ανθρώπων οφείλονται προφανώς τα την Παπαφωθιά, Ρουκάνη. Για τα υπόλοιπα παραθέτω πολύ σύντομα παρατηρήσεις.

αρμύλες. Είναι η λέξη αρμύρες. Πρόκειται ασφαλώς για σημείο από το οποίο πήγαζε νερό υφάλμυρο, πράγμα συνηθισμένο στην ευρύτερη περιοχή. Πρβ. τα την Αλυρός, Αλυσιόδα.

άσπρο καβούσι. Καβούσι είναι η πηγή (τουρκ.). Ο χαρακτηρισμός άσπρο οφείλεται στο χρώμα του εδάφους.

αυλόχι / αυλόγια. Η λ. είναι συγγενής με το αυλάκι και με τον (την) αυλώνα. Πρόκειται λοιπόν για όρυγμα που χρησίμευε στην άρδευση των αγρών.

νούβες. Άλλη μορφή της λ. γούβα-μέρος χαμηλό περιβαλλόμενο από λόφους και υψώματα.

γαλανές / γαλανή. Το επίθετο γαλανός δηλώνει τον άσπρο. στην β'Α περίπτωση εννοείται (εδώ) η γη: γαλανή γη. Για την α'Α περίπτωση δεν υπάρχει, δυστυχώς, το άρθρο. είναι οι γαλανές (περιοχές, εκτάσεις) ή ο γαλανές (τόπος που "γαλανίζει", δηλ. ασπρίζει);

Γιαννίτσαρη πύργος. Το την σχετίζεται, όπως είναι φανερό, με την τοπική ιστορία. στο μέρος εκείνο (θα) υπήρχε πύργος, δηλ. κατοικία, που ανήκε σε κάποιον γενίτσαρο ή σε κάποιον που έφερε αυτό το όνομα, επομένως ήταν τούρκος με κάποια εξουσία.

κεφάλια / κεφάλι. Οι λέξεις δηλώνουν υψωμα, σημείο περιόπτο.

κόκκινο χωριό. Υποθέτω ότι πρόκειται για όνομα συνοικίας οφειλόμενο σε κόκκινο χρώμα που το χαρακτήριζε. Κόκκινο λόγω των κεραμιδιών των σπιτιών ή λόγω του χρώματος του εδάφους ή μήπως για κάποιο ιστορικό γεγονός (π.χ. σφαγή των κατοίκων);

λάκκος. Τον πολύ συνηθισμένο σε όλη την

Κρήτη. Δηλώνει αγρό ανοιχτό καλλιεργούμενο.

μεζαολίκια. Μνήματα, νεκροταφείο (τουρκ.).

Μοναστηράκι ή Καλάμι. Και αυτό την παραπέμπει, κατά το πρώτο σκέλος του, στην τοπική ιστορία. Οφείλεται σε μοναστήρι, μάλλον μικρό. Δεν γνωρίζω αν υπάρχει σήμερα και ποιο είναι. Ενδεχομένως δηλώνεται κάποιος ναός. Το β'Α σκέλος του την είναι φυτωνυμικό.

Ξηρόστερα. Από κάποια στέρα που πλέον έχει ξεραθεί. Σ' εμάς τους σημερινούς, υπενθυμίζει πως παλιά η στέρα ήταν ένας λάκκος στο χώμα, όπου συγκέντρωναν το νερό παρακείμενης πηγής.

πλαγιάδα. Μέρος επικλινές, κατηφορικό.

πλακούρα / πλακούρες. Τόπος γεμάτος από σχιζόπετρα, δηλ. από πλάκες.

Πρινόρρουμα. Ως λέξη είναι σύνθετη: πρίνος + ρούμα. Στο κρητικό ιδίωμα ρούμα είναι το ρεύμα, δηλαδή η λαγκαδιά. Συνήθως ένας τέτοιος τόπος είναι κατάφυτος. Εδώ κυριαρχούν οι πρίνοι. Θυμίζω τα Παλαιά και τα Νέα Ρεύματα Κισάμου. αναφέρω ενδεικτικώς και τα την λυγερούματα, μεσόρρουμα, ξερορρούματα, σκοτεινόρρουμα, διπλορρούματα, κ.α. Η γραφή με δύο ρ (ρρ) είναι η ιστορική, σήμερα έχει απλοποιηθεί.

σωχωριαστά. Από το την σώχωρο ή σώχωρα. Δηλώνει χωράφι τριγυρισμένο με τούχο (ξερολιθιά) για προφύλαξη.

τροχάλες. Πετροτόπος ή σωρός από πέτρες. Πολύ γνωστός είναι σε όλους μας ο τρόχαλος.

τρουπητή. Την από τη διαμόρφωση του εδάφους κάποια τρύπα στο σημείο εκείνο έδωσε το όνομα.

χαρακιάδες. Από τα χαράκια που δεσπόζουν στην περιοχή.

Για τις παρατηρήσεις / σχόλια που σημειώθηκαν ίσως υπάρχουν πρόσθετες ή και αντιρρήσεις. Για τα ερωτήματα που διατυπώθηκαν ίσως υπάρχουν απαντήσεις. Ασφαλώς όσοι γνωρίζουν μια περιοχή είναι σε θέση να πουν περισσότερα από εκείνους που δεν την γνωρίζουν. Θα ήταν λοιπόν ευπρόσδεκτη η παρέμβαση οποιουδήποτε προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ μπορεί (και μάλλον!) να γίνει βήμα για την αναζήτηση και της επιστημονικής αλήθειας.

Μια άποψη των Αρμένων από τις Γαλανές. Φαίνονται οι Κούκλες και απέναντι Λαγάδες,

ΠΩΣ ΠΟΥΛΗΘΗΚΑΝ Τ' ΑΥΓΑ

Η ατσιποδιά

Για μια ακόμη φορά ας προσπαθήσουμε να ζωντανέψουμε κάποιες μορφές των πατεράδων μας. Οι πιο μεγάλοι με σεβασμό και ευγνωμοσύνη θυμόμαστε. Οι πιο μικροί, τα εγγόνια τους αλλά και τα δισέγγονα, ας μάθουν πως η δική τους ζωή θεμελιώθηκε φυσικά στην αγάπη αλλά και πως οι ρίζες της δυνάμωσαν με αγώνα μεγάλο, αγωνία και πολύ ιδρώτα.

Φυσικά "τα πάθια και οι καύμοι του κόσμουθ δεν έχουν τελειωμό" για να μηνμνεύσου- με και τον άγιο των γραμμάτων μας, τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Μόνο που οι άνθρωποι μας, πιο πολύ από μισό αιώνα πριν, βίωναν ως το μεδούλι αυτά τα πάθια. Δεν ήταν καλοί παρατηρητές τους. Κι όμως ποτέ δε λύγισαν. Η ψυχή τους δε γονάτισε. Και πάλευαν με νύχια και με δόντια, όχι μόνο για να ζήσουν της οικογένειές τους αλλά και για "να σπουδάξουν τα κοπέλια να μην έχουν τα δικά μας τα βάσανα, που δεν νταγιαντζίζονται". Και οι πιο πολλοί ευτύχησαν, πριν κλείσουν τα μάθια τους για πάντα, να τα καμαρώσουν μεγαλωμένα και σπουδαγμένα και να σιγοψιθυρίζουν "τρεις χαλάλι τα κόπια και τα βάσανα".

Ας έρθουμε όμως στον πλανόδιο έμπορο του χωριού μας, το μακαρίτη κυρ Δ... Τον βασά- νιζε σοβαρό οικονομικό πρόβλημα πολύν καιρό, ιδιαίτερα το καλοκαίρι που έσφιγγαν οι ζέστες. Πέρναγε από τις ρουγόπορτες και οι γυναίκες ψώνιζαν, λιγότερο ή περισσότερο, ανάλογα με το πόσα αυγά είχαν γεννήσει οι κότες! Που να βρεθούν παραδες την εποχή εκείνη! Τα αυγά ύστερα τοποθετούνταν σε καλάθι μαζί με άχερα, όχι τα καθαρά άχερα αλά τ' αποφάγια των εχνών και ιδιαίτερα του γαϊδάρου! Έτσι δεν ακουμπούσαν το ένα με το άλλο για να σπάσουν. Το καλάθι με τ' αυγά το παρέδινε αποβραδής στο μακαρίτη τον Μπουντέ που είχε λεωφορείο και πηγαινοερχότανε κάθε μέρα στη Χώρα. Έφευγε πρωί-πρωί και γύριζε το απογεματάκι. Και όσοι είχαν στείλει αυγά ή φρουτικά ή και χόρτα άγρια για πουλίμα, περίμεναν πως και πως το γυρισμό του. Άραγε θα τα γάεργε απούλητα ή θα σου έδινε μαζί με την άδεια χρογιά και το μπλιέτο; Αλλά και στη δεύτερη πολυπόθητη περίπτωση μην περιμένετε μεγάλα καζάντια. Συνήθως οι τιμές πέφτανε. Και στο μπλιέτο ήταν γραμμένα: Ποσότητα τόση. Εγώ η φύρα για χόρτα ή φρουτικά και το απόβαρο. Ύστερα η τιμή. Εγώ ο φόρος και το αγώι. Το υπόλοιπο καλοδεχούμενο αλλά πάντα ελάχιστο για τις πολλές ανάγκες. Ο κυρ Δ... τζάμπα περίμενε κάθε απόγευμα το άδειο καλάθι με το μπλιέτο. Ακουσε την ίδια φράση, μία, δύο, τρεις φορές: απούλητα γιατί τα πιο πολλά ήτανε ούρια. Δεν έφτανε η ζέστη, Τα 'πιανε ο έμπορος ένα-ένα, τα έφερνε κοντά στο αυτί του και τα κούναγε δυνατά για να διαπιστώσει αν είναι φρέσκα. Άλλος τρόπος τότε δεν υπήρχε! Έτσι τα πιο πολλά έμοιαζαν μπαγιάτικα.

Ένα βράδυ μπαίνει με τον πατέρα μου στην αυλή. Καλόκαρδος όπως πάντα, χαμογελαστός, χωρατατζής είχε αρχίσει την ιστορία για τ' αυγά. Ακουμπά στον τοίχο και ενώ η μάνα μας φώναζε να φέρουμε καρέκλα "να κάσει ο άνθρωπος", εκείνος λέει. Άστηνε την καρέκλα, καλός είναι ο τροχά- λος, φέρε το μπουκάλι με το κρασί και γροί- κα και συ την ιστορία. "Έσκασα που λες με τσι παλιανθρώπους! Ακούς εκεί ούρια τ' αυγά, λες και τα 'χανε περίσσια οι γυναίκες και τα φυλάγανε χρόνους για να προφτάξουνε να χαλάσουνε! Τα αυγά ήτανε ωραία και καλά αλλά κούνιε-κούνιε οι παλιάνθρωποι θαρρού- σανε πως θα μου τη φέρουνε. Δε σου λέω στε- νοχωρήθηκα, έσκασα μαθές. Είντα θα γενώ, πως θα πορευτώ! Είπα θα τροζαθώ. Κι όπως γύριζε η κεφαλή μου, καζάνι εκόντεψε να γενει από τη στενοχώρια, εκατέβασε την ιδέα. Φώναζε τη γυναίκα να μου βρει το καζάνι κι εγώ έτρεξα στον Μπουντέ και πήρα το καλάθι με τ' απούλητα αυγά. Το καζάνι! Που 'σαι, φώναξα στην κερά μου μόλις γύρισα. Είντα χαλάς τον κόσμο Χριστιανέ μου με τσι φωνές; Μπουγάδα ετοιμάζεις και θέλεις τον τέντζερη; Πάψε! Άψε τη φωτιά και τοιμουδιά σε κιανένα. Πήρα σιγά-σιγά τ' αυγά τα 'βαλα στο τέντζερη μέσα στο νερό με προσοχή μη σπάσουνε και σύμπαινα τη φωτιά. Μόλις πήρανε ένα χόγλο τα κατέβασα, τα 'βγαλα από το νερό και αφού κρωώσανε τα ετοιμάσα για τη Χώρα. Όπως εγλάκονα να προλάβω να τα παραδώσω έλεγα με το νου μου. Να δοίμε εδά κερατάδες ανέ μορρείτε να τα κουνήσετε! Οί θ' άφηνα τα κοπέλια μου ν' αποθάνουνε της πείνας. Δεν σφάξανε που να σας σε πάρει και να σας σε σηκώσει. Το άλλο βράδυ, το πιστεύετε; το καλάθι ήτανε άδειο! Τα αυγά ήτανε εντάξει, δεν κουνούσε κιανένα και εγώ επιτέλους πήρα τσι παραδες και είπα δόξα σοι ο Θεός θα ξελασπώσω".

Ο αγαθός έμπορος, γνήσιος απόγονος του πολυμήχανου Οδυσσέα, βασανίστηκε λίγο για την πράξη του. "Έπρεπε να γενει ετσά. Μπας κι αδιάησα κιανένα για να γλιτώσω τη δική μου φαμελιά; Με τριβέλιζε, που λέτε, κάμποσο μα στο τέλος είπα. Φαίνεται πως εφύριανε ο νους μου. στο κάτω-κάτω τη γραφήν δεν έκαμα κιανένα κακό. Τα παιδιά μου σάθηκαν. Κι όσοι αγόρασαν τ' αυγά, βρε αδερφέ, ε δεν τα πέταξαν κιόλας. Αν δεν τους αρέσανε μελάτα ας τα ηγνάνιζαν να τα φάνε.

Χαλασμένα μια φορά δεν ήτανε κι ετσιδά δε ζημιώθηκε κιανείς. Πέστε μου το λοιπόν, είναι λέτε κι εσείς, έκαμα άσχημα; Ε όι, να πάρει η ευχή, δεν έκαμα".

Όχι καλόκαρδε και γελαστό γυρολόγε. Πως να κάμεις εσύ το κακό; Τι σχέση μορρούσε νάχες μαζί του; Σε θαυμάζουμε για τον αγώνα σου μα πιο πολύ σε συμπαθούμε γιατί η αγάπη για τη φαμίλια σου δε σου στέργου το ενδιαφέρον και για τους άλλους ανθρώπους.

"Να ζήσουμε τα κοπέλια μας αλλά οί και με το τζερεμέτι τ' αλλοηνού".

- Πολλά τα έτη σας γειτόνισσε!
- Πολλά και τα δικά σου γειτόνισσα!

Κάτσε στη συντροφιά μας Τζαμπιά, τη κάνει η Εργίνα, απού πάει η Χρι- στινιά να φέρει ένα πιάτο παπουδία, που τα βράζει κι η Σηφογιώργαινα ένα πιάτο νερατζολιές και μια μπότσα από το παλιό κρασί που 'χουνε, να πιούμε μια να ζεσταθούμε, με τουτηνέ τη χιονιά!

Κάτσε να μας πείς και κιανένα νέο που σένα ο άντρας σου πιαίνει ντάι ντάι στη χώρα με τη σούστα και μαθαίνεις πολλά.

- Ίντα δεν έμαθες Εργίνα την ατσιποδιά που μας ηύρε;
- Όϊ μορη Τζαμπιά, δεν έμαθα διάλε τη δροσιά, ίντα με τον παντέρμο χειμώνα δεν μορρεί κανείς να βγει όξω, μα για λέγε μας, ίντα ατσιποδιά σας έτυχε;

Πριν από 10 μέρες εφόρτωσε ο Αντρουλής μου στη σού- στα από βραδύς 5-6 ασκιά λάδι τη Κουντουρογιώργαινας και συνεννοηθήκανε να ξεκινήσουνε κατά τσι τρεις μετά τα με- σάνυχτα να πάνε στη χώρα να το πουλήσει.

Εσηκώθηκα η κακομοίρα, μ' ούλη την κρυγιότη, από τσι δύο και τηγάνισα τ' Αντρούλη μου μιαν τηγανέ πατάτες και δύο αυγά αμάτια. Και τ' άφε, έσκαξέ τξη και δυο κρασιές να μην τον εξεπιτωκώσει το κρύο στο δρόμο και ακριβώς την ώρα που 'χανε 'πωμένα, ήρθε κι η Κουντουρογιώργαινα και ξεκι- νήσανε με τη σούστα για τη χώρα.

Ε! δεν κατέω δα γειτόνισσεσ που ακριβώς, μα απ' ότι μου 'πε ο Αντρουλής, πρέπει να φτάνανε "τα κρεμαστά μουρέλα" θωρει πρέπει κιιαμιά ζουριδα στο δρόμο, το παντέρμο μπεγίρι κι εξυπάστηκε και παίζει μια απού το δρόμο και κτυπά μέσα στα χωράφια.

Όπως εμπήκε δα τα χωράφια, ήτανε πρέπει κιανένα δεταράκι και πέφτει με ζάκα η σούστα, σπα η μια τξη ρόδα, διπλωρώνει η καρότσα και φκερέζουμε τ' ασκιά με το λάδι στη Κουντουρογιώργαινας χάμες.

Ως είδε ο Αντρουλής την εξημιά τη σούστα, ετζαγκουνομαδιούντα- νε απού την απογοητεψη ντου και τη στενοχώρια ντου! Κι αντίς να του συμπαρασταθεί η σκυλοπνιμένη η Κουντουρογιώργαινα, του βάνει κι από πάνω χειρικό, πως αυτός λέει ήτανε η αφορμή, απού 'σπασε η σούστα και πως θα πάει εδά το λάδι τξη στη χώρα.

Και δεν έφτανε δα τουτονά γει- τόνισσεσ, παρά απείς επέρασε πρέπει λιγάκι τώρα, μπαίνει ο δαίμονας τη Κουντουρένας κι εντρακάρε και γύρευε αποζη- μίωση...τ' Αντρουλή μου.

Εκείνος απού τη σκάση ντου, μονδέ για 'ποξημίωση είχε όρεξη να κουβεντιάσει, μονδέ για διάλε το πρόμα!...

Η Κουντουρογιώργαινα, όπως ήτανε αφορλαντισμένη, να τση δώσει ο Αντρουλής μου την αποζημίωση...κι εκείνος αρ- νιούντανε, πιάνει πρέπει η τρισκατάρατη ένα δαυλό, απού βρέθηκ' ομπρός τση και του τον εκατεβάζει στην κεφαλή κι ύστερα, σπα πέρα τα χωράφια κι εξαφανίζεται.

Ο κεντημένος ο Αντρουλής ματοκυλισμένος, παίρνει μο- ναχός του το δρόμο κι έρχεται την ώρα απού αποδιαφώτα το σπλίτι.

Εσηκώθηκα δα 'γω, τρομαριασμένη ως τον είδα σε τέτοια κατάσταση, έπληνά του την κεφαλή με πρωτάρακι κι, έβγαλά ντου χαμομήλι και τον εσπαουλόδεσα, μ' ακόμη να κλείσει η πληγή.

Δεν εφτάνανε δα ούλα τουτανά χριστιανές, παρά η Κου- ντουρογιώργαινα τον απειλεί, πως θα του κάμει μήνυση, γιατί λέει πως αυτή, δεν εγύριψε αποζημίωση απού τον άντρα μου, παρά εκείνος τη γύριψε τ' αγώι!...

Γριζάτε γειτόνισσεσ ίντα ατσιποδιά μας εβρήκε κι ίντα σκραφνίστηκε η πονηρέμένη η Κουντουρογιώργαινα να πει για τον άντρα μου;...

Γριζούμε το να λέτε.

Η ΑΡΜΕΝΙΑΝΗ ΚΟΥΖΙΝΑ

Ντολμάδες

Περίπου μισό κιλό αμπελόφυλλα
Περίπου 750 γραμμάρια ρύζι
Ανθοί από κολοκυθιές
2 κρεμμύδια μεγάλα
3-4 κολοκυθάκια
3-4 μελιτζάνες
5-6 ντομάτες μέτριες, ώριμες
2 φλιτζάνες λάδι
αλάτι, πιπέρι, δυόσμο, μαϊντανό, και μάρθα

Βράζουμε νερό και ρίχνουμε μέσα τα αμπελόφυλλα για λίγο να μαραθούν. Τα στραγγίζουμε και ετοιμάζουμε τη γέμιση. Ξεκουφώνουμε με ένα κουτάλι τις ντομάτες κόβοντάς πρώτα από τη μεριά του κοτσανιού, τα κολοκυθία τις μελιτζάνες και κρατούμε το εσωτερικό από τις ντομάτες. Για όσους δεν αρέσουν οι μελιτζάνες ή και τα κολοκυθία μπορούν να μην βάλουν.

Βάζουμε το ρύζι σε μια λεκάνη. Τρίβουμε τα κρεμμύδια και το εσωτερικό από τις ντομάτες και τα ρίχνουμε όλα στο ρύζι. Αν το εσωτερικό από τις ντομάτες είναι λίγο μπορούμε να συμπληρώσουμε με μια δυο ντομάτες ή με λίγη ντοματάδα. Προσθέτουμε το δυόσμο το μαϊντανό, και το μάρθα ψιλοκομμένα, το αλάτι, το πιπέρι, και το

λάδι και ανακατεύουμε. Αν σε κάποιους δεν αρέσει ο μαϊντανός μπορούν να μη βάλουν ή να τον αντικαταστήσουν με βασιλικό, το χαρακτηριστικό άρωμα, στο χωριό μας τουλάχιστον το δίνει το μάρθο, που είναι άφθονο και ο δυόσμος.

Τυλίγουμε το μείγμα στα αμπελόφυλλα, διπλώνοντας πρώτα από τα πλάγια και μετά κυλινδρικά.

Το ίδιο γίνεται και με τους κολοκυθοανθούς. Γεμίζουμε τις ντομάτες τα κολοκυθάκια, και τις μελιτζάνες.

Τακτοποιούμε πρώτα τις μελιτζάνες τα κολοκυθία και τις ντομάτες στο τσιγάλο αφού στρώσουμε πρώτα μερικά αμπελόφυλλα, ή μερικά κλωνάρια μάρθο στον πάτο για να μην κολλήσουν, και μετά τους ανθούς και τα αμπελόφυλλα. Σκεπάζουμε με ένα πιάτο, ρίχνουμε νερό να τους καλύψει και τους αφήνουμε να βράσουν μέχρι να ψηθούν. Στην αρχή έχουμε πιο δυνατή φωτιά αλλά όταν βράσουν την χαμηλώνουμε.

Η ίδια συνταγή γίνεται και στο φούρνο, αντί δηλαδή τσιγάλο, να τοποθετηθούν στο ταψί, μόνο που χρειάζεται προσοχή να μην καούν τα αμπελόφυλλα, και γι αυτό τα βάζουμε ανάμεσα στις ντομάτες.

G.T.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ: ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΑΙΓΝΙΩΝ

Με την παρούσα ανακοινώνουμε ότι επιτροπή με καθηγητές του Πανεπιστημίου μας και ο πρόεδρος αυτού θα ευρίσκονται στο χωριό μας από 12/8/97 έως 30/8/97 Σκοπός της επίσκεψης είναι η εξέταση των Αρμενιανών παικτών στα τεχνικά παιχνίδια (μαθήματα) ήτοι: πρέφα - τάβλι - κούπες - σκαμπίλι - 66 κ.λπ. Από την εξέταση αυτή θα εξαρτηθεί εάν οι εν λόγω μαθητές-παίκτες θα συνεχίσουν να ασχολούνται με αυτά τα μαθήματα-παιγνία. Οι παίκτες που θα εξεταστούν χωρίζονται σε κατηγορίες:

Α' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΞΕΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΑΠΟΣΥΡΣΗ (λόγω ηλικίας)

Καλούνται οι κάτωθι:

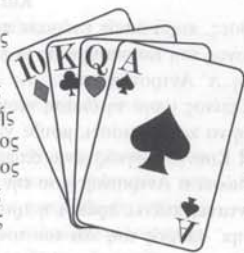
Βασμουλάκης Γεώργιος
Λουράκης Εμμανουήλ
Ορφανάκης Ευάγγελος
Καβρουλάκης Παντελής
Πατηνωτάκης Νικόλαος
Κουτσομπάκης Στέφανος
Καβρουλάκης Βασίλης
Καβρουλάκης Ζαχάρης
Τσακιράκης Νικόλαος
Κουρομιχελάκης Σπυριδών

Β' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

ΕΞΕΤΑΣΗ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΩΝ

Καλούνται οι κάτωθι:

Μουντοκαλάκης Θεόδωρος
Παπαγιαννάκης Ιωάννης
Πατηνωτάκης Σταύρος
Λαμπαθάκης Εμμανουήλ
Μαντωνανάκης Στυλιανός
Χαιρετάκης Μανούσος
Καλλιβερετάκης Εμμανουήλ
Καλλιβερετάκης Δημήτριος (Δάσκαλος)
Νικητάκης Γεώργιος
Χαλβαδάκης Πέτρος
Λουράκης Ιωάννης
Ορφανάκης Ιωάννης
Πολυχρονάκης Γιάννης

Μαρινάκης Μιχαήλ
Κοντορήνης Γιάννης
Νικάκης Εμμανουήλ
Τερεζάκης Ιωάννης του Εμμ.

Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Σε αυτή τη διάρκεια θα παραδοθούν μαθήματα στους ανεπίδεκτους μαθήσεως ως:

Βαγιωνάκης Ιωάννη
Βαγιωνάκης Νικόλαο
Φρεσκάκης Μανούσο
Παντερμάκης Μάρκο
Παπαγιαννάκης Σπύρο
Τσιτσιριδής Μανώλη
Πατηνωτάκης Ιωάννης του Ανέστη
Καλούδης Μανώλης
Καθρουλάκης Κων/νος

Από την εξέταση αυτή θα εξαρτηθεί η συμμετοχή τους στα παίγνια στο μέλλον.

Οι εν λόγω κατηγορίες έχουν δημιουργηθεί από προφορικές εξετάσεις στο παρελθόν. Ενστάσεις για αλλαγή κατηγορίας ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΕΣ.

Η συμμετοχή στις ανωτέρω εξετάσεις είναι υποχρεωτική. Κάθε απουσία θα θεωρηθεί ως απόρριψη του αποσιάζοντος. Κάθε προσπάθεια δωροδοκίας θα πέσει στο κενό και ο δωροδοκώμενος θα καταγγέλλεται. ΧΑΤΗΡΙΑ ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ. Μετά το πέρας των εξετάσεων θα μοιραστούν τάβλια για το σπίτι στους αποτυγχόντες, ως επίσης και σημειώσεις για μελέτη. Επίσης θα γίνει τοιμπούσι με συμμετοχή όλων. (Το τοιμπούσι θα πληρώσουν οι αποτυγχόντες).

Η εν λόγω εξέταση εθεωρήθη απαραίτητος διότι πολλοί εκ των μαθητών έχουν διπλώματα από την κατοχή αντί πινακίου φακής (1941-45) ή από το μακρινό παρελθόν (Μαρκεζίνης 1950-1960). Αντά πρέπει απαραίτητως να αναθεωρηθούν διότι συνεχίζεται μια κακή παράδοση κακών παικτών που διδάσκουν δυστυχώς με ανεπάρκεια τους νέους, γι' αυτό άλλωστε δεν έχουμε νέους αξιόλογους παίκτες τεχνικών παιγνίων.

Στ' Άστρο τ' Αρμενιαν' ουρανού!

Ηρθ' η Ελευθερόπολη
κι ήρθε με στο κονάκι
κι αντίς τραπέζι κάνω τζη
δώρο 'να τραγουδάκι.

Όμορφ' Ελευθερόπολη
σε χαιρέτ' η καρδιά μου
κι όπως θεωρείς του λόγου Σου
το λένε τα γραφτά μου.

Με τ' άρματα τση Μάθησης
ανοίγεις τα τα κάστρα
σκορπάς σκοτάδια, βάνεις των
Ήλιους Φεγγάρια κι Άστρα.

Και στο δικό μου ταπεινό
το κρητικό το σπίτι
Κριτοβουλιά μου 'μπες
σαν τον Αποσπερίτη.

Και σε Μαδάρες πορπατώ,
Κάμπους και Ψηλορείτη
και είδα και κατάλαβα
την ομορφιά στην Κρήτη.

Και άλλο Άστρο' Αρμενιανό
που του βαστώ χατίρι
για φέγγει μου και πορπατώ
στο ιστορικ' Ακρωτήρι.

Ανέστης είναι τ' όνομα
τ' άλλ' Αναστασιάδης
με Τούρκου μπάλα πήρε τον
ο σκοτεινός ο Άδης.

Όμορφ' Ελευθερόπολη
με Γειά Σου και Χαρά Σου
με τα πολλά τα πουλούδα
και με τη Ροδαρά Σου.

Ρίμνος
Ραμνιώτης

Τον συντονισμό της όλης προσπάθειας θα αναλάβουν από κοινού η Κοινότητα με τον πολιτιστικό σύλλογο Αρμενιανών.

Πιστεύουμε ότι μετά το πέρας των εξετάσεων θα βρουν άξιοι συνεχιστές της παράδοσης που μας κληρονόμησαν οι Ηλίας Μακρής - Ρήγας - Λαμπαθάς - Παταδογιάννης - Καούρης κ.λπ.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

ΠΡΥΤΑΝΗΣ

Βασμουλάκης Ιωάννης

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Λαμπαθάκης Βασίλης
Βασμουλάκης Δημήτρης
Τσακιράκης Ιωάννης

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Καβρουλάκης Παύλος
Καβρουλάκης Μιχάλης
Πεμονιανός Βαγγέλης

ΥΦΗΓΗΤΕΣ

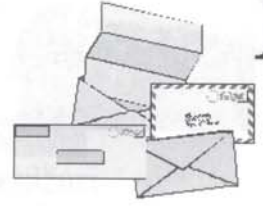
Καλιβερετάκης Παναγιώτης
Τσιτσιριδής Σήφης

Εκ του Πανεπιστημίου

Σ.Σ Από ότι καταλάβατε πρόκειται για ένα χιονοριστικό κείμενο γραμμένο από Αθηναίους που μη έχοντας με ποιο να παίξουν χαρτιά το χειμώνα, σκαρφίζονται ιστορίες για το καλοκαίρι. Ελπίζουμε να μην τους παρεξηγήσετε και να τους χαρίσετε την επείγεια σας.

Έγραψαν στην Ελευθερόπολη

Αθήνα, Μάιος '97

Φίλε Μπάμπη,

Διαβάζω αυτήν την ώρα το 4ο φύλλο της "Ελευθερόπολης" που μου στείλατε. Τα μικρά και μεγάλα κείμενά της μου ξυπνούν παλιές αναμνήσεις. Έχω κι εγώ τις αναμνήσεις μου από το χωριό σου. Νιώθω τους Αρμένους οικείους και λυπόμην βιβλιότατα καθώς παρατηρώ πως φθίνουν και μάλιστα για λόγους που δεν κατανοώ. Όπως ξέρεις δεν αφήνω ευκαιρία να μην επισκεφθώ το θρυλικό Πλάτανο και την κατάκρυφα πηγή.

Παιδικές αναμνήσεις Αρμενιανές είπα...

Με την εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία, το 1939, ο εκ μητρός πάππος μου, ο Νικόλας Μανουσάκας ή Λαδογιάννης, μια βιβλική και ταυτοχρόνως ισχυρή φυσιογνωμία, συνεκάλεσε ... οικογενειακό συμβούλιο στο σπιτικό του στο Γετίμη Μετόχι:

- Ο πόλεμος, είπε απλά, θα κατεβεί κι επά κάτω. Πόλεμος θα πεί θανατικό και πείνα. Κάθε σπίτι πρέπει ν' αναπαύσει πολλές όρνιθες, κουνέλια, γουρουνία. Κάθε κοπέλι πρέπει νάχει μιαν αίγα να γεμίζει το σπίτι γάλα ολοχρονίζ. Θα λείψει ο καπνός - πρώτο ενδιαφέρον του γέρον - ο καφές, η ζάχαρη και το στάρι...

Και επειδή, καθώς πρόβλεψε ο γέρος, το πετρέλαιο θα ήταν λιγοστό, ο νερόμυλος των Αρμένων που ανήκε στην οικογένεια των Μανουσάκων θα αποκοτούσε μεγάλη αξία. Ως εκείνη την ώρα αποκλειστικός και απόλυτος άρχων του Μύλου ήταν ο Παναγιώτης Ζερβός, άνθρωπος έξυπνος και μεθοδικός, εκ Βαφέ ορμημένος. Ουδείς ενδιαφερότο για τα ολίγα "ξάγια" που άφηναν οι πετρελαιοκίνητοι μύλοι στον αρμενιανό νερόμυλο. Αλλά με την εμπλοκή και της Ελλάδος στον πόλεμο εγκατεστάθη "φρουρά" των ιδιοκτητών στο Μύλο.

Ο πρώτος γιός του γέρον, αδελφός της μητέρας μου, ο Γεώργιος, πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής Αθηνών και φοιτητής της Νομικής, ολίγον αρχαίος και ολίγον αριστερός, του κλίματος Παπαναστασίου μέσω του Αριστομένη Μητσοτάκη, ανέλαβε την πρώτη βάρδια. Ήταν άνθρωπος φιλοσοφημένος, στοχαστικός και η "υπηρεσία" τον προσγειώσε ανωμάτως. Διέμενε ολόκληρη εβδομάδα στον υγρό και θορυβώδη Μύλο, διατρεφόμενος με περβολικά και άζυμες πλακόπιτες μαζί με τον Παναγιώτη. Και μόλις τελείωνε η εβδομάδα του φόρτου στους γαϊδάρους τα "ξάγια" - σιτάρι, μινιάδι, κριθάρι και βρώμη - και κατέφθανε μέσω Γρόνθου - Κάινας, Ψύρη, στο Μετόχι όπου η οικογένεια του επεφύλασσε λαμπρή υποδοχή.

Πέρασα κι εγώ αυτήν την εμπειρία μεγαλούτσικος τα ύστερα χρόνια της Κατοχής. Κοιμήθηκα αρκετές νύχτες μέσα στις αδρές ρασιές το Χειμώνα, κάτω από βαθύσκια δέντρα, αλλά υπό επιδρομές αιμοβόρων κουνουπιών, τα καλοκαίρια. Και μετέφερα υπεργίφανος το φορτίο μου στο Μετόχι. Μέρος του οποίου εδωρίζετο υπό μορφήν παξιμαδιών στα μικτά φυλάκια ΕΟΚ-ΕΑΜ που είχαν συγκροτηθεί στις ρίζες τότε.

... Καθώς περιδιάβαζα προ ημερών τη Λαμπρή, τους δρόμους των Αρμένων, τα περιβόλια, το Μύλο, κατακλυζόμενοι από τις γλυκοπίχρες αναμνήσεις της σκληρής αλλά συγκλονιστικής εκείνης εποχής...

Χαιρετώ σε παλιέ συμμαθητή

Με αγάπη
Νίκος Αγγελής - Γετιμιανός

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΑΜΟΥ 1946

Φωτογραφία των μαθητών της έκτης τάξης του Γυμνασίου Βάμου, του σχολικού έτους 1945-1946.

Η φωτογραφία αυτή είναι από εκδρομή των τελειόφοιτων του Γυμνασίου στο Αρχάδι, τον Ιούλιο του 1946.

Στην πρώτη σειρά, δεύτερος από τα αριστερά ο Χαράλαμπος Μπουρνάζος, και στη δεύτερη τρίτος, μετά τις κοπέλες, ο Νίκος Αγγελής, ο εκλεκτός σήμερα συγγραφέας. Δεν μπορούσαν ασφαλώς να φανταστούν τότε πως μετά από μισόν αιώνα θ' ανταμώνανε σ' ετούτο εδώ το αγαπητερό και στους δυο τους αρμενιανό φυλλάρακι, την ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗ, και να γράφουν για χάρη της, και για τις χάρες της!

ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗ

Αγαπητοί φίλοι και συγχωριανοί μου, με τις λίγες αυτές γραμμές σας γνωρίζω το πως ξεκίνησε και από ποιόν η ίδρυση του Συλλόγου των Αρμενιανών της Αττικής "Ο Κριτοβουλίδης". Πατέρας του νεώτερου Κριτοβουλίδη είναι ο υπογράφων Γ. Μανατάκης και νονός του ο Χ. Μπουρνάζος.

Πολλοί Αρμενιανοί είχαν στη σκέψη τους την ίδρυση Συλλόγου, κάτι που πραγματικά έλειπε από τους Αρμενιανούς και που έπρεπε κάποια στιγμή να γίνει. Τόσο ο μακαρίτης Μιχάλης Τερζάκης όσο κι ο Γιάννης Βαγιωνάκης και ίσως και άλλοι συγχωριανοί, είχαν συγκεντρώσει ονόματα Αρμενιανών που διέμεναν μόνιμα στην περιοχή της Αττικής και ήθελαν πραγματικά να ξεκινήσουν να κάνουν το Σύλλογο του χωριού τους.

Θυμάμαι ότι, όταν πήρα τη πρωτοβουλία και την ανακοίνωσα τηλεφωνικά στο Μιχάλη Τερζάκη μου είπε χαρακτηριστικά: "Μπράβο βρε Γιώργη, κάνε την αρχή".

Έτσι κι' εγώ ένα πιάνα των χωριανών μας που διέμεναν στην Αττική που μου είχε δώσει ο μακαρίτης Νικόλας Σκανδάλης όταν ήταν Πρόεδρος της Κοινότητας του χωριού μας.

Όμως, το κίνητρο για τη δημιουργία του Συλλόγου, μου δόθηκε ένα βράδυ στην αίθουσα των Κρείττων Επιστημόνων επί της οδού Χαλκοκονδύλη, όταν ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Σελίνου και Κισσάμου, κ. Ξηριανός είχε καλέσει όλους τους Προέδρους των Συλλόγων της Επαρχίας Αποκορώνου προκειμένου να μας μιλήσει για κάποιο θέμα.

Κείμενα κάλεσαν παρ' όλο που δεν ήμουν Πρόεδ-

Χανιά, 25-5-97

Χριστός Ανέστη!

Ευχαριστώ και συγχαίρω. Ευχαριστώ για την τιμή που μου εκάματε να μου στείλετε την ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗ. Συγχαίρω όλους τους συνεργάτες σας που έχετε τον τρόπο και τη δύναμη να φανερώνετε, και μάλιστα με καμάρι, την ψυχή σας και την ομορφιά της. Έργο μεγάλο σε δύσκολους καιρούς! Εύχομαι το "κίνημα" σας να γίνει ρεύμα η φωνή σας να συμβάλλει, ώστε να κατατροπωθεί ο εφησυχασμός. ας μην το δείχνουν, οι άνθρωποι πάντα χρειάζονται εκείνους που θα μπουν στην πρώτη γραμμή για να κνηγήσουν τ' όνειρο.

Σας στέλνω ένα σύντομο κείμενο, χαιρετισμό θερμό προς όλους τους Αρμενιανούς. Θα είναι ξεχωριστή τιμή για μένα, να φιλοξενηθεί στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗ

Με θερμούς χαιρετισμούς
Γ. Ι. ΛΟΥΠΑΣΗΣ
Φιλολόγος

δρος Συλλόγου, ο Γιώργος Χαβρεδάκης και Γιώργος Σελιανάκης. Θέμα της συζήτησης ήταν η ανάπτυξη των χωριών της επαρχίας μας. Το θέμα που κυριάρχησε ήταν: "η εκμετάλλευση των νερών των Αρμένων και του Στύλου που ως γνωστό δημιουργήθηκε μετά η ΕΤΑΝΑΠ".

Φεύγοντας από τη συγκέντρωση και θεωρώντας τον εαυτό μου αλλά και το χωριό μου μειωμένο που δεν είχαν Σύλλογο πήρα την απόφαση να δημιουργήσουμε Σύλλογο οι Αρμενιανοί της Αττικής την οποία γνωστοποίησα την επομένη μέρα στους συγχωριανούς μου Μ. Τερζάκη, Γ. Βαγιωνάκη, Χ. Μπουρνάζο, Μ. Πιπεράκη, Γ. Πολυχρονάκη κ.α.

Στη συνέχεια παρακάλεσα ένα φίλο μου δικηγόρο τον κ. Μ. Ζερβό ο οποίος ανέλαβε τη σύνταξη του καταστατικού. Το σχέδιο αυτό έδωσα στον κ. Γ. Βαγιωνάκη, ο οποίος με τη σειρά του το παρέδωσε στο συγχωριανό μας Δικηγόρο, και Βουλευτή Χανίων κ. Σ. Μιχελογιάννη για την οριστική διατύπωση και κατάθεσή του στο Πρωτοδικείο.

Στο πιάνα των ιδρυτικών μελών συμπεριέλαβα πρώτο στη σειρά "Τιμής ένεκεν" τον σεβαστό συγχωριανό μας, μακαρίτη Μιχ. Τερζάκη. Το ιστορικό ιδρύσεως του Συλλόγου το γνωρίζουν ο σημερινός Πρόεδρος Γ. Φρεσκοάκης, Γ. Βαγιωνάκης, Χ. Μπουρνάζος, Πολυχρονάκης, Μ. Πιπεράκης κ.α.

Τελειώνοντας παρακαλώ να δημοσιεύσετε τα ονόματα των ιδρυτικών μελών του Κριτοβουλίδη όπως αυτά αναγράφονται στο καταστατικό του Συλλόγου.

Ευχαριστώ

Γ. ΜΑΝΑΤΑΚΗΣ
Ιδρυτής του Συλλόγου
και επί σειρά ετών Πρόεδρος αυτού,

ΜΙΚΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΣΑΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ, με τη συμπλήρωση ενός χρόνου από την έκδοσή της, εκφράζει, κι απ' αυτήν εδώ τη στήλη, την ευγνωμοσύνη και τη συγκίνησή της γι' αυτό το θερμό κύμα των ευχών, των συνεργασιών, των μηνυμάτων και των ποιημάτων-βοηθημάτων πολύτιμων και ψυχικών μας αντισυλλωμάτων στην προσπάθειά μας να κρατήσουμε το φύλλο στο δρόμο πάντα τον καλό, χωρίς ρεκλάμες, διαφημίσεις, παραδοπιπίτες και απιστίες, σ' ότι από το πρώτο του βήμα έταξε. Κι έδειξε πως δεν ξεχνά ό,τι σας έταξε: Τη διάσωση από τη λησμονιά και την αφάνεια, τη φύλαξη και την προβολή των αξιών, των αρετών, της γλώσσας, του πολιτισμού και των πολιτισμικών θησαυρισμάτων τούτου του τόπου του "μικρού του μέγα". Ευχαριστούμε σας, αναγνώστες μας, φίλοι ακριβοί και καρδιακοί.

Που το γνωρίζετε, βέβαια, πόσο κι εμείς σας αγαπούμε, για χάρη σας μεριμνούμε κι αγωνιούμε να σας ευχαριστούμε πάντα με τα γραφτά της ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗΣ. Και, καθώς μας εμήνυσε ένας σας, μερακλήδικα, πως της ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗΣ, λέει: **"Λάμπει το προσώπιά της, σαν του μπονέντι τ' άστρου"**! Μηνούμε σας, το λοιπόν, μερακλήδικα κι εμείς, πως:

Η λάμψη ετούτη της ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗΣ, δεν είναι παρ' αντιφέγγισμα της ομορφιάς του χωριού μας και του νησιού μας, της δικιάς σας ψυχικής ομορφιάς, αναγνώστες μας.

Γιατί, εσείς είστε το φέγγος, η ομορφιά, κι η δωρεά του κόσμου.

Κι αντιλαφήδα σας εμείς, η ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ σας.

ΔΥΟ ΓΑΙΔΑΡΟΙ ΜΑΛΩΝΑΝΕ ΣΕ ΞΕΝΟ ΑΧΥΡΩΝΑ

Έγραψαν τα "Χανιώτικα Νέα", στις 21/2/97: ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΟΧΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ - Πόλεμος ... για τα νερά στον Αποκόρωνα - ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΒΑΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΛΥΒΩΝ ΚΑΙ ...ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ

Στη συνέχεια ακολουθεί ρεπορτάζ που αφορά τον πόλεμο ανάμεσα στην Κοινότητα των Καλυβών και το Σύνδεσμο Ύδρευσης Βάμου ο οποίος διαχειρίζεται το Αντλιοστάσιο που βρίσκεται στους Αρμένους, στη Γρε-Φυτιά, και σαν αντικείμενο έχει τη διαχείριση του Αντλιοστάσιου που βρίσκεται και αυτό στους Αρμένους, απέναντι από το Κοινοτικό Γραφείο. Αντηλλάγησαν ανακοινώσεις, δηλώσεις, πληρωμένες καταχωρήσεις και αρκετοί χαρακτηρισμοί, και ο κανγός συνεχίζεται πάλι στα "Χανιώτικα Νέα" στις 20/5/97. Μας προξένησε εντύπωση ότι για το "πάπλωμα" δεν μίλησε κανένας κύριος από τους εμπλεκόμενους. Ότι δηλαδή κανγαδίζουν για τη διαχείριση ενός αγαθού που βρίσκεται χιλιόμετρα από τις Κοινότητές τους και δεν δίνουν φράγκο για τη συντήρησή του και την προστασία τους. Φταίμε εμείς μετά που θυμηθήκαμε την παροιμία του τίτλου;

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗ ΕΝΩΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ

Έγιναν εκλογές στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αποκορώνου, στις 23/4/97. Το Διοικητικό Συμβούλιο που προέκυψε συγκροτήθηκε ως εξής:

Πρόεδρος Κων. Κοτζαμπασάκης, Αντιπρόεδρος Μιχ. Γαλανάκης, Γραμματέας Νικ. Μουζουράκης, Ταμίας Σταυρ. Σαραβελάκης, Μέλος Επαμ. Σγουράκης. Στο Εποπτικό Συμβούλιο εκλέχθηκαν οι: Γιαν. Μουντάκης, Γεώργ. Γλυνιαδάκης, και Γιαν. Σπανουδάκης.

12

ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΣΤΟΝ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Τον συγχωριανό μας Υφυπουργό Οικονομικών Νίκο Χριστοδουλάκη επισκέφθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του συλλόγου Αρμενιανών Αθήνας "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ". Η συζήτηση ήταν εγκάρδια και έγινε μετά από συνεννόηση με τον Πρόεδρο της Κοινότητας και

τήθηκαν θέματα που αφορούν κυρίως την Κοινότητα. Ειδικότερα συζητήθηκαν, η κατασκευή νέας δεξαμενής ύδρευσης, το θέμα της συνένωσης των κοινοτήτων-ιδιαίτερα το όνομα και έδρα του νέου Δήμου - και η βελτίωση του κοινοτικού και αγροτικού οδικού δικτύου των Αρμενών. Ο κ. Χριστοδουλάκης εκδήλωσε την αμέριστη συμπαράσταση του στις προσπάθειες του συλλόγου και της Κοινότητας, υποσχέθηκε την βοήθειά του, και μας διαβεβαίωσε ότι ιδιαίτερα στο θέμα της δεξαμενής, αφού τον ενημερώσαμε για τις δυσκολίες που υπάρχουν, θα κάνει κάθε δυνατή ενέργεια.

Επί του πιστηρίου: Μόλις πληροφορηθήκαμε ότι π. κ. Χριστοδουλάκης, με fax που απέστειλε στον Υπουργό Εσωτερικών, ζήτησε την ικανοποίηση των θεμάτων που αφορούν τη συνένωση των κοινοτήτων.

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΧΑΝΙΩΝ ΣΗΦΗ ΜΙΧΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Τον χωριανό μας βουλευτή ΠΑΣΟΚ Χανίων Σήφη Μιχελογιάννη επισκέφθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Αρμενιανών Αθήνας "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" στις 14 Ιουλίου 1997. Στο κ. Σ. Μιχελογιάννη τέθηκαν τα θέματα που απασχολούν την Κοινότητα και τους Αρμενιανούς της Αθήνας και συζητήθηκαν ιδιαίτερα το θέμα της συνένωσης των Κοινοτήτων, η οικονομική ενίσχυση της Κοινότητας. Για το πρώτο θέμα αφού του εξηγήσαμε τις δυσκολίες που δημιουργεί η θεσμοθέτηση της έδρας στις Καλύβες, καθώς και το όνομα του νέου Δήμου (Ραμουόντα), μας διαβεβαίωσε ότι δεν είναι αντίθετος σε καμιά λύση αρκεί να συναντά τη συναίνεση και των άλλων ενδιαφερομένων κοινοτήτων, και για το όνομα, βρίσκει θετικό το ενδε-

χόμενο να αλλάξει το όνομα, και να βρεθεί όνομα σχετικό με την ιστορία των Αρμενών, αρκεί να γίνει συνεννόηση με τις άλλες κοινότητες. Για το θέμα της ενίσχυσης της κοινότητας μας πληροφορήσε ότι με ενέργειές του πρόκειται να χρηματοδοτηθεί σε σύντομο χρόνο η κοινότητα με 15 εκατομ. από το ΥΠΕΧΩΔΕ, και 2 εκατομ. από το Υπουργείο Εσωτερικών.

Πέρασε κιόλας ένας χρόνος από το πρώτο φύλλο της "Ε". Σ' αυτό το χρόνο προσπαθήσαμε να είμαστε όσο το δυνατόν συνεπείς στο χρόνο έκδοσης, και να παρουσιάσουμε ένα φύλλο που θα ενδιαφέρει όλους. Τον κάτοικο του χωριού και το ξενιτεμένο της πόλης, το διανοούμενο και τον ολιγογράμματο, εκείνο που αναζητά με δίψα τα νέα και τις μικρές ειδήσεις του χωριού και των χωριανών και εκείνο που θέλει να θυμηθεί το πρόσφατο και το μακρινό παρελθόν. Άλλου τα καταφέραμε αλλού όχι, αλλά προσπαθούμε, και για να αποδώσει αυτή η προσπάθεια χρειάζεται τη βοήθεια όλων, την οποία μέχρι σήμερα είχαμε.

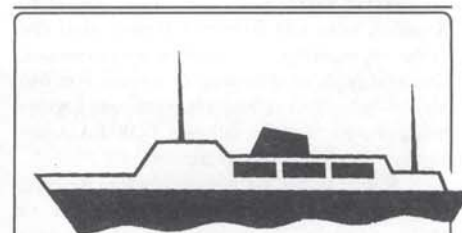
Σ' αυτό το μικρό απολογισμό πρέπει να πούμε πρώτα από όλα ότι όσο αφορά το οικονομικό μέρος, η "Ε" στηρίζεται αποκλειστικά στις εθελοντικές οικονομικές ενισχύσεις. Το συνολικό κόστος κάθε φύλλου είναι περίπου 100.000 δραχμές. Επίσης μας δόθηκε η ευκαιρία να δοκιμάσουμε τις δυνάμεις μας, αυξάνοντας τις σελίδες από 8 σε 10, στην αρχή, και σε 12 στο φύλλο που κρατάτε και μάλλον τα καταφέραμε.

Ιδιαίτερη ανάγκη έχουμε σε ειδήσεις που αφορούν το χωριό μας, και σε φωτογραφικό (κατά προτίμηση ανέκδοτο) υλικό. Τα κείμενα μπορεί να είναι γραμμένα με το χέρι ή σε γραφομηχανή ή σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Αν είναι με το χέρι παρακαλούμε να είναι σε κόλλες αναφοράς (ή σε κόλλες λευκές) γραμμένες από τη μια πλευρά και όσο το δυνατόν πιο ευανάγνωστα. Επίσης φωτογραφικό υλικό που θα αποσταλεί στην εφημερίδα θα καταβάλλεται προσπάθεια να επιστρέφεται. Επειδή όπως ξαναγράψαμε είναι λογικό η εφημερίδα μας να μην έχει φτάσει σε όσους θα θέλαμε, ιδιαίτερα στους Αρμενιανούς που ζουν στην υπόλοιπη Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Όσοι γνωρίζουν χωριανούς μας και τις διευθύνσεις τους μπορούν να τις αποστείλουν στη διεύθυνση της εφημερίδας και εμείς με χαρά από το επόμενο φύλλο θα τους τη στέλνουμε.

Επίσης θα θέλαμε να παρακαλέσουμε τους αναγνώστες μας η οποιαδήποτε οικονομική βοήθεια να αποστέλλεται στο όνομα και τη διεύθυνση του υπεύθυνου έκδοσης, Τσακιράκι Γιάννη, Σουλίου 124, 173 42 Αγ. Δημήτριος, και όχι στο όνομα της εφημερίδας, ή του συλλόγου, γιατί είναι πολύ δύσκολη η είσπραξή τους.

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΙΑ

Μίλησαμε πριν λίγο καιρό με τον πρώην πρόεδρο της Κοινότητάς μας, Δημήτρη Πριπάκη, και μας επισήμανε ότι ένα μικρό μέρος του δικτύου ύδρευσης, από τη Μεσοχωριά μέχρι τα Μαραγκουδιανά, είναι ακόμα με αμιαστοωλήνες. Επίσης μας είπε ότι τα σχέδια επισκευής του Σταθμού Χωροφυλακής ξεκίνησαν από την περίοδο που ήταν πρόεδρος της Κοινότητας.

**Στυλιανομανωλάκης Αναστάσιος
Κατασκευή και επισκευή σκαφών
από πολυεστέρα
Καλύβες Αποκορώνου
Τηλ. 0825 32337**